KAAN NASIONAL RI
ES DEKKER
17

Pp 286, 760

Dr. Danudirdja Setiabuddhi.

GESCHIEDENIS

van

ASSIRIE & BABILONIE

1950

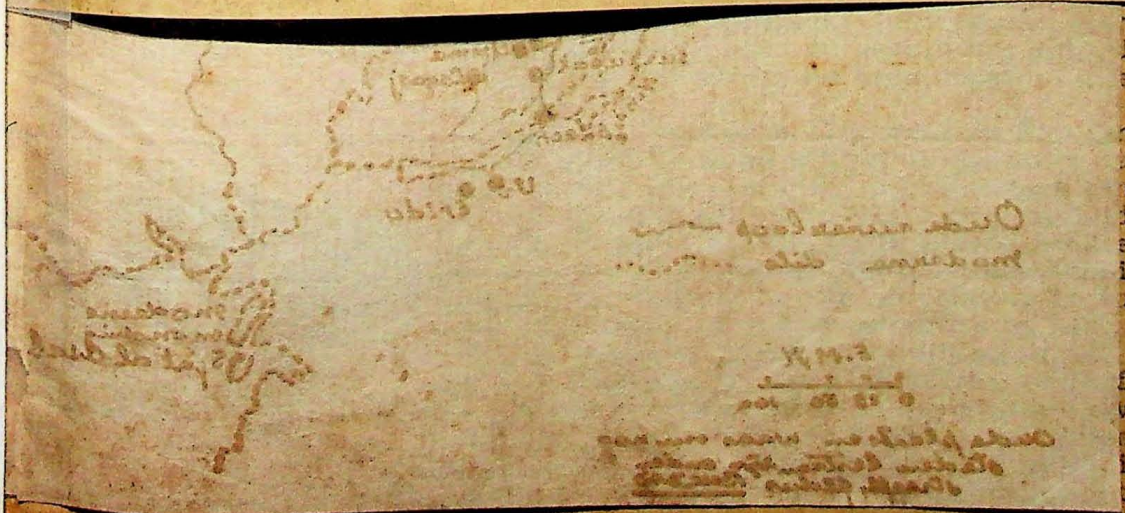

Khorsabad
Nimiveh
Khalah
Arbela
Ashur
Nicophorium
Arrapakha
Tigris
Ana
Opis
Post Glaciale Kustlyn.
Euphraat
Anbar
BAGDAD
AGADE
Ctesiphon
Sippar
Sippar
KUTA
BABILON
Borsippa
Kisj
Nippur
Adab
Umma
Shagasj
Surrupak
Erech
Ur
Eridu
N
Oude rivierloop
moderne dito
E. Myl
0 25 50 100
moderne monding
Shat al Arab
Oude plaats en waar nu nog steden bestaan zijn onderstreept geduid BAGDAD

De Tijd der Mitën.

GESCHIEDENIS VAN ASSIRIË EN BABILONIË

Oeraanvang:

Babilon.

De feitelijke gegevens omtrent de oudste geschiedenis van Babilon (of uitgebreider: Babilonië) zijn heel weinige en bovendien wekken zij geen vertrouwen, inderdaad geschiedenis te omvatten. Veeleer geloven wij met historisch ingeklede gealegoriseerde miten te doen hebben. Ook in dit geval lijken deze oude vertellingen op soortgelijke van alle andere oude landen, volkeren en beschavingen: zij schilderen ons godsleren, moraal en zelfs nu en dan religieuze elementen. De "geschiedenis" van Indonesia's oudste tijden, - nooit opgeschreven; altijd overgedragen van mond naar oor, - heeft ons met zulk soort historie voldoende vertrouwd gemaakt. Hoogtens zouden wij mogen spreken van oeraanvang van kultuur-geschiedenis, hoogst interessant, maar geen geschiedenis, zoals door deze serie boekjes begrepen.

Dat wij Babilonië en Assirië samen vatten heeft zijn goede reden. Beide "gebieden" hebben vaak zulk een innige samenhang te tonen, dat het moeilijk is ze van elkander gescheiden te denken. Ook deze verbondenheid is mitisch duidbaar als gekosmologiseerde allegorie van de geboorte des mensen, en daarop voortgebouwd als de geboorte der mensheid, als de geboorte der wereld, als de geboorte van heelal en godheid.

Overal daar, waar men in de eigen omgeving, in geheel de natuur, meende aanwijzingen te vinden voor de juistheid der leer ener verbondenheid tussen natuur en mens, werd de allegorische dichting voor de juiste duiding der Geopenbaarde waarheid gehouden. Is niet in onze tijd van verfijnd-wetenschappelijke duiding die leer der verbondenheid van mens en wereld nog altijd de basis onzer filosofie, de bron onzer wijsgerigheid?

Vooral geografische liggingen en kosmografische verschijnselen wekten de aandacht van de beschouwers, als uitingen, openbaringen van de wil van geesten en goden, die aldus de boodschappen van de hemel aan de aarde bekend maakten. Zij nu, die deze openbaringen, in eeuwigheid lichtend en lerend, in zee en oceaan, in vastland en eiland, in rivier en rots, in berg en meer, in plant en dier, in hemellichaam en aardbewoner wisten te duiden, de wijzen en profeten, de magiërs en wichelaars, de tovenaars en voorspellers, kortom: de priesters, - zij werden de gidsen en leiders der volkeren. Hun wijsheid, - dat was de waarheid voor de gelovers, - putten

zij

mensgeboorte.

Zie in de bergen en rotsen het gebeente van het skelet, zwaar in het noorden („boven", als borstpartij, ribben, rug- en lendewervels); dan oost en westwaarts weg-wijkend (als plaatsmakend voor de weke buik); dan, in het zuiden („onder") het nauwe bekken omsluitend. Daar, ganz in het noorden, incarneert zich de godheid, de Heer van de (heilige) Berg (Ararat) in de stof tot redding des mensen, van elke individuele mens, voor wie Hij als liefdevolle Oudere Broeder (Eu-frater, Kaka, die ook is de Geest van het Vruchtwater) zich offert, sterfelijk, dat is tot "stervende God" wordt, en de jongere tweelingsbroeder het mensenkind het stoffelijk leven geeft uit het eigen onsterfelijk en godheilig bloed (het heilzaam water, dat de vallei "tussen de stromen" vruchtbaar maakt). Daar in Babel of Babilon (= het Huis Gods, want de Gezondene Gods heeft daar woning, later ook op de Dag des Heren in het mensenkind, de mens) gedijt en groeit deze theanthropos (= godmens) in zijn eigen omgeving, dat gebied van de Heer der Duisternis (het Ur der Chaldeeën, d.i. de wordingsplaats der sterfelijke, immers stoffelijke mensen) totdat hij, dit tijgerknechtje (Tigris) van de Leeuw Gods, uitgegroeid is als de Reus-Doorbreker, of Vernieler, gekoesterd door zijn stoffelijke moeder bij Eridanu en met "het neerstortende water" (Eridanus, Jordaan, Ghor etc.) het Ur der Chaldeeën verlaat.

Mite en Allegorie.

Zo zijn wij midden in de miten beland. En daarvoor nu juist ga ik jullie de geschiedenis van Babilon en Assirië vertellen; want hier vinden wij heel oude kultuur-wortels, en het is deze kultuur, die ik bij jullie wil inleiden. Dat is van veel groter betekenis dan de staatkundige feitjes en menslijke handelingetjes, die voor geschiedenis worden gehouden.

Over deze laatste zullen wij slechts vluchtig henglijden om ons te oriënteren. De rest echter is van opperste betekenis voor geheel de kultuur van West-Azië en Europa, dat het een ernstige fout is van de leerboeken op de europese scholen, - niet die van Nederland alleen, - aan Assirië, Babilonië, Palestina en Egipte nagenoeg geen aandacht te wijden. Wij willen deze fout vermijden, al in de aanvang begrijpende dat wij t.z. te doen hebben met een politieke vrees dat kennis dezer oudheid de verbrokkeling van het christendom, de ruggegraat van de europese kultuur, nog in de hand zal

zal werken en schade zal veroorzaken aan de europese stáátsidee op welke de staatsstructuur en de staatsmacht baseren. De "stad", die vroeger Babilon genoemd werd, moet je zoeken aan de Hilla, een vroeger nog niet bekende zijtak van de Eufraat; vlak benoorden ~~van~~ de stad Hilla zijn ruïnen gevonden en deels uitgegraven. Onderzoekers geloven dat deze ruïne, die van Babilon geweest kunnen zijn. Het meest waarschijnlijke is, dat er nooit een stad Babilon bestaan heeft, anders dan als voornaam onderwerp van een uitgebreide mite met een konsekwent volgehouden allegorie. Ook is Babilon eerst betrekkelijk laat voor de geschiedenis van West-Azië belangwekkend geworden. Vóór die tijd hoorde men er van het religieuze sprookje van de bouw van de Toren van Babel, waar de godheid, bevreesd geworden dat de mensen zich tot haar omhoog zouden werken, hun spraak verwarde. In de kern is dit sprookje van de zelfde groep als de Zondvloedsage, of die van de sumerische Noach, Gilgamesj, waarbij de nadruk eveneens valt op de verscheidenheid van de levensvormen in de natuur. Tot op dit ogenblik zijn er geen onaanvechtbare tabletten gevonden, - zij werden uit klei gemaakt en dan hard gebakken, - omtrent Babilon uit een tijd, vóór de 8e eeuw vóór de aanvang der christelijke jaartelling (700 v.C.)

De overlevering verhaalt van een "koning" Sargon, die zo ongeveer 2500 tot 3000 jaar v.C. over Babilon heerste. Zonder nu de "geschiedenis" te kennen, kunnen wij haar verder in algemene lijnen vertellen. Want er is een altijd toepasselijk recept voor. De koning bouwt stadswallen, kanalen, tempels en heiligdommen; De handel begint te bloeien en het volk is welvarend. Maar dan komen er vijanden uit het zuiden, die overwonnen worden, of opstanden moeten worden neergeslagen, dikwijls gepaard gaande met overstromingen of andere rampen. Dan op het toppunt van bloei wordt de stad volkomen verwoest en de koning gedood en er komt een andere koning, veelal een zoon of ander familielid van de vorige, en veelal uit het noorden of oosten, en deze begint de verwoeste stad weer op te bouwen, laat stadswallen optrekken, kanalen graven, en de stad komt tot bloei en zo voorts.

Zo kunnen we dan geschiedenis al schrijven voordat zij er geweest is, - want al zulke geschiedenis is mite en allegoriseert de mensgeboorte. Het zg. Oude Testament is in dit opzicht een onuitputtelijke bron voor onderzoek, ook al wordt het door gelovige christenen aangezien voor een

magazijn van de oude Waarheid. Maar ook andere oude geschriften bewijzen ons dezelfde diensten. Vaak bezittem deze allegorieën een bewonderenswaardige dramatische kracht, waardoor zij aanspraak hebben op erkenning als oude letterkunde, en aanspraak op onze hulde als waarachtige kunst. Maar met geschiedenis hebben zij niets te maken en de dichters en kunstenaars hebben hun scheppingen ook nooit als geschiedenis voorgesteld.

Dat heeft het nageslacht gedaan, dat ontgroeid was aan de kunst der ouden en zijn dichtelijke visie verloren had.

En nu terug tot de oude Sargon van ± 5000 jaar geleden. Denkelijk zal de naam Sargon een sleutel inhouden tot oplossing van het raadsel, dat wij voor ons hebben. Daar hij natuurlijk een godsgezant was, zal dit in de naam wel tot uiting en duiding gekomen zijn. Het is dan ook denkbaar, dat aan een nieuwe usurpator in een nieuwe allegorische ciclus, opnieuw de naam Sargon is gegeven en gelijk gelijksoortige avonturen zijn toegedicht. Zelfs kan de vlaerij van hovelingen of priesters inderdáád deze naam gekozen hebben ter verering van een waarlijk bestaan hebbende vorst. Hoe het zij de nieuwe Sargon verschijnt in 722 v.C. ten tonele, dat hij in 705 weer verlaat, het jaar, waarin hij vermoord zou zijn geworden. Wilde fantásie heeft dan aan no.2 de z.g. avonturen van Sargon no.1 verbonden. Zulke fantaisie, uit lichtgelovigheid en onkunde geboren, schenkt gaarne historiciteit aan goddelijke incarneringen, godsgezanten, neerdalende op heilige bergen, satans, als vijanden van de kinderen des lichts, zij die zelf zijn de titans uit duisternis en chaos en die Zeus en alle andere goden bedreigen en telkens tijdelijk in de onderwereld worden opgesloten, zoals gebeurd is met het Beest en de Valse Profeet uit de Openbaring van het Oude Testament.

Nu, die oude Sargon bouwde heiligdommen enz.... en de verdere "historische" rest kunnen wij ons denken. Van dat alles is nooit een spoor teruggevonden, behalve dan in de legenden en miten, of zelfs nog wel in sagen. En als zodanig bewijzen deze als ware kultuur-fossielen de menselijke beschavingsgeschiedenis onschatbare diensten.

Het eerste Babilon

Van dit eerste "godshuis" wordt weinig gehoord, totdat "het koninkrijk Agade" ten val is gebracht. Het wordt voor de ernstige onderzoeker bijna niet mogelijk om in Agade niet ook weer een mitisch rijk te zien, waar "de Koningen der Aarde" (Openb. O.T.)

O.T.) troonden. Welaan, Agade wordt naar recept verwoest en Babilon verschijnt als "onafhankelijk Koninkrijk" onder koning Sumuabu. Dat is dus zo op het eind van het 3e jaarduizend (millenium) v.C. Dan komt de later toch weer "vervloekte stad" onder de koning Hammurabi (ook: Amurabi, Khammurabi) op als hoofdstad van Babilonië. Nu is van Hammurabi natuurlijk nooit enig spoor gevonden, evenmin als van Mau, Agni, Krisjna, Mozes, Kisatu, ~~Christus~~ of enige andere miten-koning. Maar Babilon, dit "Huis Gods" dat in Openbaring door gekunstelde haat met een heel lelijke naam genoemd wordt, dit Babilon, dat als stoffelijk ding nooit bestaan heeft, wordt dan in de z.g. "geschiedenis" de meest betekende stad van geheel West-Azië. De situatie der stad wordt voorgesteld als "zeer gunstig". Kis of Kisj, de stad (en vader) van de oud-testamentische "koning" Saul lag aan de Eufraat maar in het 3e millenium v.C. zou de grillige "goede broeder" zijn loop gewijzigd hebben, en dieper westwaarts uitgebogen zijn. Tussen Kisj en Eufraat zou dan nu de stad Babilon ten opbouw zijn gekomen. Er zijn daar, maar vooral ten noorden van wat nu Hilla is, ruïnen gevonden. Van Kisj? Goede wil neemt aan: "ruïnen van Babilon".

Maar Saul is een hoofdfiguur van de grote mite. En de verdwenen "ezelinnen van Kis", die Saul moet zoeken, zijn eveneens mite-wahana's. Met Babilon is het denkelijk niet anders gesteld. Er zou "een vervloekte stad Babilon" geweest kunnen zijn. Waarschijnlijk is zij echter even legendarisch als haar heerser Hammurabi.

Een archaeologisch onderzoek dat nog in de religieuze voorstellingen gevangen zit, heeft dan echter andere oorzaken bedacht om de invloed, die er van Babilon uitgegaan zou zijn, te verklaren.

(1) De geografische ligging in het smalste gedeelte van Mesopotamie, waar Eufraat en Tigris, slechts 50 tot 100 mijl van elkaar verwijderd, zuidwaarts vloeien, moet een factor geweest zijn om alle verkeer te land en te water tussen Assirië in het noorden en de even vruchtbare valleiën tot aan de Sjatel-Arab, de delta-mondingen der beide machtige rivieren, te beheersen.

(2) Ook alle politieke gebeurtenissen in die critische periode zouden door Babilons ligging ~~ook~~ doorslaggevend door die stad beheerst zijn.

(3) Babilon zou door de geestelijke macht, de door zijn priesters opgebouwde kultuur behouden hebben, toen eindelijk de politieke hegemonie aan het

het rijk en de stad toch ontwrongen geworden waren.

Wat nu de voorgeschiedenis betreft, het volgende. Hierbij wordt veel slechts summier van de vele apocrieve verhalen weergegeven en niet sterk-critische zin zijn kaf en koren van elkander gescheiden, waar twijfel opkwam.

Het oude Babilon, - de z.g. hoofdstad van de z.g. vorst Hammurabi, zou door Sennacherib van Assirië in 689 v.C. geheel verwoest zijn geworden. Daar nu deze vijand "uit het noorden" kwam, staan wij hier volgens onze critische duiding voor de aanvang van een nieuwe geboorte-ciclus, beginnende met de nederdaling van de heilige geest in het begin van de 7e maand der menswording en zou dus Sennacherib een vorm moeten zijn van de God-Schepper, een emanatie of uitstraling Gods, uitgezonden ter redding van de mens uit de klauwen van de Boze. De naam Sennacherib, - door de koppeling aan het "engel"-begrip - schijnt dan ook daarop te wijzen. De vaststelling van die betekenis zou licht kunnen geven. Hij is in elk geval een "Heer van de Berg".

Een Tweede Babilon

Na Sennacheribs zegenrijk bewind, over het verwoeste Babilon (!) begon zijn zoon Esarhaddon nu een nieuw Babilon te bouwen. Het zou gewis logischer gewwest zijn, de oude sterke stad, die men dan toch blijkbaar weer nodig had, niet te verwoesten. Maar in de mite zelf is het verwoesten en weer opbouwen, weer verwoesten en andermaal opbouwen inderdaad logisch en onmisbaar.

Dit nieuwe Babilon (in het zuiden en dus zelf de opstandige) komt in verzet tegen Assirië in het noorden, Sennacheribs rijk. Het als het vorige Babilon wordt deze stad belegerd. Inderdaad eist de logica der mite een beleg, minstens gedurende de laatste drie maanden vóór de geboorte uit het moederlijf. En Esarhaddons zoon, de nieuwe koning, Assurbanipal, vermeesterd de stad. De betekenis van deze naam is reeds af te leiden, nl. als "God heeft een zoon geschapen" of "gezonden". God Asjur is de heerser over Assirië, welks "geschiedenis" uiterdaad met de "geschiedenis" van Babilon onafscheidelijk verstrengeld is, hetgeen door de archaeologen tot hun verdriet geconstateerd werd. Dit kon natuurlijk moeilijk anders: hemel en aarde, beide, makrokosmisch of mikrokosmisch gedacht, zijn niet van elkaar te onderscheiden.

Wij hebben niet vergeten, niet waar, dat vrijwel elk oud verhistorischt verhaal door priesters

ters werd opgetekend en tot ons kwam, en dat de religieuze zin alles beherste, en een historische zin eerst heel veel later zijn eerste sporen vertoont. Volgens de priesters heeft Babilon de tweede verwoesting te danken gehad aan zijn verzuim om "de machtigste der goden", - nl. Marduk, - de hulde als stadsgod te bewijzen, welke hulde hem toch toekwam. Zelfs verhalen de priesters dat ook de eerste verwoesting een gevolg was van de goddelijke wraak op Sennacherib, die zelf in gebreke was gebleven Marduk naar behoren te huldigen. De priester-"geschiedenis" heeft derhalve van een militaire verwoesting geen weet. Het is een goddelijke verwoesting geweest.

Nu wijs ik er jullie op dat Marduk gesemitiseerd is geworden tot Mordekai, de redder, en

/ de palestijnse

Mordekai's (dus Mardoeks)"nicht", Ester, de gesemitiseerde vorm is van Isjtar of Athar (=arabisch), Astarte (= fonisisch) en Astorêt en Astaroth (= weer semitisch). Ook bij dat alles is dus van geschiedenis in het geheel geen sprake.

Natuurlijk bedachten de prieters een nieuw Babilon. De bouwers heetten deze keer Nabopolassar, en diens zoon Nebochadrezzar. (De naam Assur, Asjhur, Assirië is in deze konings"namen" wel te herkennen). Zij schijnen God Marduk wel vereerd te hebben, ~~Zij~~ zouden anders de naam van Nebo of Nabi (= arabisch-semitisch, Gods gezant, Profeet, zelfs ook God) niet gedragen hebben.

Babilon heeft dus gebloeid en zijn grootste roem beleefd ~~hebben~~, dadelijk voor zijn val en ondergang. Wij moeten in de hebreeuwse vloekzang (in de O.T.-Openbaring) echter vooral geen aanwijzing vinden van het concreet bestaan van stad of rijk. Vergeet niet dat wij met een dramatisatie der mensgeboorte te doen hebben, en ganselijk niet met een historische gebeurtenis. Ook zal het verhaal zelf wel ouder zijn dan de semitische volkjes die West-Azië begonnen te bevolken.

De nieuwe val moest komen zoals op wording en groei van de kiem in de moederbuik, bij voldraging, de geboorte moet volgen, en het moederlichaam (het Huis Gods) als van één gereten en gespleten, vernield en verwoest schijnt te worden. De Goden dalen neder uit het noorden (immers uit de hemel, van „boven"); de uitdrijving van het mensenkind geschiedt daar tegenover in het „zuiden".

Iran (Perzië) was nu de vijand onder Xerxes (grieks voor Chosroes?) of Kuru (Kurus? Kurawa, Kaurawa, Curiatiërs?) Alle verdedigingswerken, in de eerste plaats de stadswallen (natuurlijk!)

werden

werden gesloopt, maar veel van de stad, van "Gods Huis" moet (even natuurlijk!) behouden gebleven zijn.

En nu komt uit andere bron een merkwaardig brokje feitelijkheid naar voren. Toen nl. in 331 v.C. Iskander de Grote van Macedonië vermoord was, viel zijn rijk uiteen in diverse kleinere staatjes onder zijn generaals (de Seleuciden). Een dezer bouwde een versterkte legerplaats, die hij Seleucia noemde, tamelijk ver ten noorden van het veronderstelde Babilon en ten oosten van het veronderstelde Agade (zie het kaartje) en allengs groeide daaruit een vlek, een plaats die meerder volk uit de omgeving tot zich trok. De legende heeft er van gemaakt dat de bewoners van de stad Babilon naar Seleucia werden overgebracht, opdat Babilon geheel van de aarde zou verdwijnen.

En hiermede begint- en eindigt - eigenlijk de geschiedenis van Babilon. Een ander bewijsbaar historisch feit is uit de legendarisch zo luisterrijke tijd niet op te diepen. In de ruïnen van diverse heilig-dommen, - die niet noodwendig van Babilon behoeven te zijn geweest - werden in de 2e eeuw v.C. nog offers gebracht aan de oude goden, ondanks hun vervanging door perzische godheden.

De Tuinen van Semiramis

Heel dikwijls hoort men in verband met Babilon "de hangende tuinen van Semiramis" aangehaald. En zo kritiekloos hebben schoolboekmakers de verhalen omtrent dit zoveelste "wereldwonder" van elkander nageschreven, dat de mening van het publiek uiteindelijk vrede gevonden heeft met de mitisch nodig geworden assirische "koningin" - want een koning heeft zulke onnatuurlijke zaken als planten met "wortels in de lucht" niet, - en de zonderlinge voorliefde van Babilon. In de mite echter hebben die "tuinen" een duidelijke, simbolische betekenis, even als de "wereld-es" van de oude Germanen, die ook al met de kruin omlaag hangt, even als bij andere volkeren de z.g. "levensboom", uit de hemel omlaag groeiend, evenals de goddelijke nimfen, de Hesperieden, dochters van de nacht, die aan de uiterste westrand der aarde haar nederhangende gouden appelen bewaken. Dit zij nu maar even in herinnering gebracht, met de bedoeling dat jullie critisch zult leren denken en alle lichtgelovigheid van je af zult gooien, zoals zelfdenkende hersens betaamt.

Er is natuurlijk nooit enig ander spoor van Semiramis met haar hangende tuinen gevonden dan een "tempel-tablet" met haar naam, en het beste is,

is, dat je deze wereldwonderen bij de overige rommelbagage van onze overgrootvader laat beschimmelen en vergaan.

Assirië
=======

De oude naam van dit "koninkrijk" wordt op verschillende wijzen in de klei-tabletten gespeld: Assur, Ashur, Asur. Bij het huidige Qal'a Sjarghat aan Tigris, - het "rijk" of de "stad" was dus niet dat "van de goede broeder",- zijn ruïnen gevonden. Religieuze bevangenheid, die zich niet van haar "heilige schriften" kan losmaken, gelooft nu, dat zij de ruïnen van Assirië zijn.

Wij vernemen, als "oudste berichten", iets van het Assirië uit het 3e jaarduizend v.C.; dus net als met Babilon het geval heet te zijn geweest. Dat moet dan geweest zijn in het 46e regeringsjaar van "Koning Dungi" van "Ur". Dat zou overeenkomen met het jaar 2376 v.C. De toenmalige gouverneur droeg volgens een der tabletten een semitische, geen sumerische naam. Het land "Ur" is hetzelfde "Ur der Chaldeeën", dat wij hiervoor reeds ontmoet hebben als het "Rijk van de Boze". En zo steken wij dus weer geheel in de mite.

Dungi werd opgevolgd door Bur-Sin, zo vermeldt het gevonden tablet en zij vereerden allen de god Asjur. De nog oudere godheid was echter Isjtar. De stad-staat moet dan het gebied der hipotetische Sumeriërs geweest zijn. (Over die Sumeriërs elders meer). Zij waren denkelijk Semieten van Amurru, evenals de Assiriërs. Tijdens de "eerste babilonische dinastie" (2169 - 1890 ?) schijnen zij hun kultuur, evenals de stamgenoten van Kappadocië, van Babilon te hebben ontvangen.

Het beste is het om het bovenstaande maar ad notans te nemen en te onthouden, totdat de wetenschap ons wat meer te hulp komt.

Latere assirische koningen hadden géén semitische namen ook geen sumerische meer. Zij heetten: Usjpia, Kikia, Itti, zoon van Jakulaba. Het schijnt dat de heersers gedurende een bepaalde periode hutteïsche of mittannische veroveraars geweest zijn en wel na het verdwijnen der Sumeriërs en het verschijnen der Semieten onder Dungi. Dan zou het kunnen zijn dat Asjur een Sumerische god geweest is.

Maar dit alles is maar gissing en des te zwakker, waar geen intuitie ons de weg wees naar heel andere zaken dan de voor ons doel onbelangrijke concreetheden, als stadswallen, stads-"tempels", stadspoorten enz. Toch droeg juist één dier poorten weer een naam, die de intuitie had kunnen

wekken;

wekken; nl. de uiterst westerse pport, Tabara of "poort der metaalbewerkers".

Dit is interesant. Bij ons, Indonesiërs, heten de smeden en andere metaalbewerkers empu's. Maar empu heeft ook de betekenis van "voorouders". Het is met onwaarschijnlijk veel goede wil denkbaar, dat in die dubbele betekenis een hulde besloten ligt aan de voorouders, wier ontdekking van de metaalbewerking van 20 uiterste gewichtigheid voor de ontwikkeling der menslijke beschaving zou zijn geweest. Maar hoe dit nu ook zij: onze eigen mitologie kent een "berg" in het madiunse, waar een stad gebouwd en bevolkt werd door louter empu's ("smeden" zegt de volksmond"). Maar daar het ook in die wonderlijke oude tijden onmogelijk geweest moet zijn om een stad in het leven te houden, enkel door smeden, zal de mite, verstandiger dan de nakomelingen, "voorouders" bedoeld hebben. De "stad der smeden" zal waarschijnlijk "het oord der gestorvenen" geweest zijn.

Nu wordt een en ander omtrent die poort Tabara van Asjur wel wat duidelijker. Zij was de grootste, westelijke, poort en naar het westen voert de weg naar het Land der Doden, dus van de Voorouders via de begraafplaatsen, of, algemener, de plaatsen waar de lichamen der gestorvenen aan de goden teruggegeven werden.

Bij de opgravingen van "Asjurs" ruïnen zijn diverse voorwerpen aan het licht gebracht, die op een rijke mate van Sumerische beschaving wijzen. Zeker is die kultuur niet minder oud dan die van Zuid-Sumerië.

Die voorwerpen wijzen op een tijd van vóór 3500 v.C. Van ongeveer 2600 v.C. schijnen er enige dinastieke lijnen van opvolgende heersers aangewezen te kunnen worden. De assirische hoofdstad schijnt eerst op het eind van de regering van Asjurnasirpal II, (= God Asjur baarde een zoon(?) 883-859. Er komt daarna een langer ongebroken blijvende dinastie van Adadmirari I tot Asjurbanipal. In die lijn vinden wij de naam Semiramis. De lijn eindigt met de laatste heerser. De verering van de dondergod Adad ging nog verder. Daarentegen had al eerder god Asjur als Schepper van het Heelal Marduk verdrongen. Niet echter in het Sumerisch-babilonisch panteon.

Oorlogen en Verwoestingen

Wat wij nu verder horen van de "historie" van Assirië draagt zulke kenmerkende elementen van de miten en legenden, dat het moeilijk is, klakkeloos aan te nemen, dat wij inderdaad met geschiedkundige feiten

feiten te doen hebben. Bij al deze oude volkeren zijn sagen, miten en legenden verkoppeld met de namen van landen, steden en vorsten, rivieren, bergen en dinastieën; dat weten wij ook al wel uit onze eigen sproken en verhalen. Stond men vijandig tegenover elkander, dan werden b.v. lelijke rollen aan die vijandige instanties toebedoeld. Maar ook andere bizonderheden werden met vaak grote intelligentie in de allegoriën verwerkt. Soms werden namen bedacht, die dan bleven leven, terwijl de oorspronkelijke namen vergeten werden. Zo leeft b.v. de naam Mesir nog enkel maar voort bij de Egiptenaren zelf en bij enkele buurlanden, die geen reden tot vijandschap hebben gehad. In de overige wereld heet het land naar de griekse aanduiding Aigyptos, d.i. Land der Duisternis, in tegenstelling b.v. met het Licht der Wereld, het Licht des Levens, dat het mensenkind aanschouwt bij de geboorte, en bij die gebeurtenis het Land der Duisternis verlaat, waarin het zich tot dat ogenblik heeft moeten ophouden, uitgroeiende tot een filistijnse (d.i. palestinische) reus, ten koste van de kleine hebreeuwse David (Daoed; wij, Indonesiërs, zeggen: "het kleine broertje van het juist geboren kind") die dan ten slotte den slok-op in de wereld der sterfelijken uitstoot (dat is: de dood bezorgt) met zijn slinger (de navelstreng) enz.

Soms schemert er iets door van deze dingen. Zo vinden wij vermeld: "There is a very definite geographical principle in the distribution of the principal Sumerian cults" (Er is een duidelijk aardrijkskundig beginsel in de verspreiding van de voornaamste sumerische godsdiensten.) Heel juist. Het hindert de priesters in het geheel niet, de Eufraat in Egipte "in het zuiden" te laten stromen. Dan is niet de Nijl bedoeld maar wel degelijk: "de rivier van Egipte, het Land der Duisternis", een van de vijf stromen, die wij aantreffen in de paradijs-beschrijving van het oude Testament (Gen.2.) Het paradijs werd door de Grieken n.b. gans in het uiterste noorden van de aardbol gedacht; door andere op het Pamir-plateau in Midden Azië bij de westelijke Himalaja, door weer anderen in het gebied van Tonking, waar de vijf rivieren met kleuren genoemd werden: Rode, Gele, Blauwe rivier etc.

Soms ook weer worden in het geheel niet aanwezige landen en steden verzonnen met toepasselijke namen; hierbij heeft dan de verkoppeling juist de tegengestelde richting ingeslagen, uitgaande

gaande van de allegorie of het simbool naar geografische verzinsels. Bij de eerder gegeven voorbeelden werden bestaande gebieden voor de objectieve gegevens gehouden.

Houd dit nu in het oog bij de bestudering der "geschiedenis". Om jullie hierbij te hulp te komen, zijn de elementen der geboortemiten cursief gedrukt.

Oorlogen

Nog vóór Esarhaddons dood had hij zijn beide tweeling-zonen tot koningen gemaakt: Assurbanipal over Assirië, in het noorden, en Samas-sumjukin over Babilonië in het zuiden. Dadelijk na zijns vaders dood (in 668 v.C.?) keerde Assurbanipal zich tegen Egipte in het zuiden. Egipte had zich al bij een eerdere gelegenheid moeten onderwerpen. Nu echter kwam het weer in opstand. De rebel Tisjakah, die na het vertrek der assirische legerscharen Egipte weer bezet had, vluchtte zuidwaarts naar Abissinië (= afgrond). De vervolgende assirische legers hadden nu 40 dagen nodig om de Nijl op te varen van Memfis naar Tebe. Aldra bleek dat de opstandige satraap (= stedehouder) Necho en twee anderen met Tisjakah heulden. Zij werden in ketenen naar Niniveh gevoerd, maar later weer in vrijheid gesteld. Tisjakah zelf sterf in 667 v.C.(?) Zijn opvolger was Tandaman (juister: Tamat Amon) die Opper-Egipte binnentrok en een algemene opstand tegen Assirië begon. Memfis werd bij een nachtelijke verrassing genomen en de assirische scharen werden het land uitgedreven. Ook Tirus, dat op een eiland was gebouwd, kwam in verzet. Weer moest het assirische leger de Nijl op trekken.

Tebe werd met zijn tempels verwoest en twee obelisken werden naar Niniveh overgebracht, wat een kleine winst van een zware oorlog geweest schijnt te zijn.

Intussen werd het beleg van Tirus voortgezet. Toen de watervoorziening verbroken was geworden moest de stad zich overgeven.

Assurbanipal was nu op het hoogte punt van zijn macht. Ook Manna (of Nimmi) werd verwoest en zijn vorst tot vasal gemaakt.

Nog zwaarder lot trof Elam.

De koningen van Celuia en Tubah offerden hun dochters aan de harems van de veroveraar; gezanten kwamen tot Assurbanipal uit Ararat, Ciges, Lidia met hulde-betuigingen en met het verzoek om hen te hulp te komen tegen de Cimmeriers (ook: Simmeriërs, misschien ook: Sumeriërs?)

Maar dan plotseling begint het machtige Assirië te

te wankelen. Egipte onder Psammetichus dreef de Assiriërs in 660 v.C. het land uit. Egipte en Assirië waren nu voor altijd van elkander losgescheurd.

Ook Babilon werd steeds opstandiger. Eindelijk werd door Samas-sum-jukin, Assurbanipals tweelingbroeder de trouw opgezegd. Aan het hoofd van een leger trok hij Assirië binnen. Elam verleende dadelijk hulp en ook de arabische stammen in het zuiden kwamen in verzet. Niettemin werd Babilon verslagen en teruggeslagen op Babilon, Sippar, Borsippa en Kuta. Eén voor één vielen deze plaatsen en voor Babilon werd beleg geslagen. De honger bracht het einde (648 v.C.?) toen Samas-sum-jukin zich zelf in zijn paleis had verbrand.

Nu kwam het wijandelijke Arabië in het zuiden aan de beurt. Zij hadden Edom, Moab en Hauran (Haran), hun eigen gebieden heroverd. Noord-Arabië werd nu afgelopen en geplunderd en de Nabateeërs zouden daarbij bijna geheel uitgemoord zijn geworden.

Maar deze oorlogen hadden Assirië zelf bijna geheel uitgeput. Door gebrek aan manschap en middelen moest het wijken voor de simmerische en skitische horden, die West-Azië onder de voet liepen. De Simmeriër Dugdamme, die door Assurbanipal "een van de ledematen van Satan" genoemd werd, plunderde Sardis, de hoofdstad van Lidië, maar hij werd zelf in Cilicië verslagen, waarna de stroom van skitische invallers kwam op. Toen Assurbanipal in 626 (?) stierf, was zijn rijk reeds in ondergang. Onder Sardanapal ging het reeds enkele jaren later geheel te niet.

Volgens een griekse fabel was hij de laatste assirische koning, de 30e in een lange lijn van het zelfde geslacht sedert Ninjas. De naam is afgeleid van Assurbanipal I, de zoon van Sj'almanassar ("het Heil van Asjur"(?) II, tegen wie de zoon in verzet kwam en wiens gezag eindigde met de val van Ninive in 823 v.C. Mogelijk is ook de afleiding van Assurdan III, de op één na laatste koning van Assirië. Hij moet de meest verwijfde, de meest corrupte heerser uit zijn geslacht geweest zijn. De satraap Arbases kwam in opstand, en met de hulp van de babilonse priester Belesis of Bel-Aziz belegerde hij Ninive.

Sardanapal moet dan tot inkeer gekomen zijn en "als gevolg daarvan", was het krijgsgeluk wisselend. Maar het was nu net te laat, want de Tigris kwam tot overstroming, de muren van Ninive stortten in, en de koning, omringd door zijn vele vrouwen en zijn schatten kwam met hen in de paleisbrand om het leven. Dit moet dan gebeurd zijn in 580 v.C. (?). Het

het gehele verhaal is een doublet van de val van Gamas-sum-jukin, zoals men ziet.

---

2. GODSDIENST EN CULTUUR.

Bronnenland van de Godsdienst

Van heel veel groter betekenis dan de zg. geschiedenis van Babilon is zijn godenleer en religie, die voor ons als het ware een toegankelijk-brongebied is der menslijke kultuur in de belangrijkste periode van haar ontwikkeling. Toch kunnen wij ons in dit leesboekje van onze snelcursus niet meer dan een korte en vluchtige behandeling gunnen en moeten wij rekening houden met de toegemeten tijd.

De archeologie neemt aan dat er vóór 3500 jaar v.C. reeds verblijfplaatsen bestonden - er wordt reeds gesproken van "steden", maar dat moeten dan zeker geen steden geweest zijn, in de betekenis die wij er nu aan hechten. Die steden zouden vestigingen geweest kunnen zijn van een volk of volksstam, die "Sumeriërs" genoemd worden. Zij zijn al even hypotitisch als de Ariërs. Niets is met enige zekerheid van hen bekend. Verondersteld wordt dat er een sumerische taal is geweest en diverse uit klei gebakken tabletten, die men bij opgravingen in zg. "tempels" heeft gevonden, vertonen een soort streepjes-schrift, dat men spijkerschrift heeft gedoopt. Dit zou het schrift dier Sumeriërs geweest zijn. De mogelijkheid blijft bestaan dat men hierbij te doen heeft met een alleroudste schriftaanvang van een semitisch volk. Deze Semieten hebben werkelijk onaanvechtbaar bestaan; maar van de "Sumeriërs" is geen spoor gevonden.

De lieden die het vruchtbare Mesopotamië in de prilze oudheid hebben bevolkt, schijnen vel uit het oosten, aan gene zijde van de grote rivieren Eufraat en Tigris, gekomen te zijn. Al deze namen, en nog andere meer, als Mesopotamië, Tigris, Eufraat zijn namen, die in veel latere tijd zijn gegeven worden, dateren dit wat wij tegenover de tijd der Sumeriërs als "moderne tijden" kunnen aanduiden. In het Oude Testament van de schriftelijke bijbel (ook dit is een "heilige Schrift") vinden wij de Eufraat reeds aangegeven als een rivier van "het Paradijs". Ook dit is dus weer legendarisch. Wie van jullie daar belang in stelt,- en de bijbel is een machtig mooi boek en belangstelling overwaard,- moet dan maar na-lezen het eerste boek van het O.T. (d.i.

20 1 jaar

Oude Testament) genaamd Genesis (d.i. Wording) Hoofdstuk 2 versen 8-15. Daarin wordt verteld van de Hof van Eden, nl. het Paradijs, en de vierde rivier daar heet Frath (d.i. de Euphrates, of Eufraat, de "goede broeder"). Nog in de eerste middeleeuwen van Europa kon men op griekse kaarten het paradijs aangegeven zien in het uiterste Noordpool-gebied. Zo ~~komen~~ wij dus geheel gewikkeld in de mistiek en in de godsdienstige allegorie en symboliek van onze voorouders, hetgeen zelfs onze oudheidkundigen, historici en ruïnen-uitgravers van de 19e eeuw nog voorzichtiger hadden moeten maken ten opzichte van de overleveringen en tabletten-inscripties. Hun reconstructies van de geschiedenis van Mesopotanië, dit oeroude kultuurgebied, missen voor en na de kracht van een overtuiging dat deze reconstructies nu geen critiek of historische correcties meer nodig zouden hebben.

/ mogen

Wij zullen ze voorlopig ter zijde laten, totdat een veel verder gaand en vooral religieus-onbevangen onderzoek ons op het gebied van de godsdienst behoorlijk georiënteerd zal hebben. Want daar schuilen de wortels van de geschiedenis der concreet-stoffelijke gebeurtenissen op de oude aardkorst.

"Sumeriërs"

Hun godsdienst,- wel de oudst beschrevene,- is niet semitisch maar "sumerisch", heeft echter tot basis gediend van de zo invloedrijke beschaving der nagekomen semitische volkeren en is daardoor een alle voornaamste kultuur-factor voor de kennis van de kulturele ontwikkeling van ons werelddeel Azië niet alleen, maar van de gehele mensheid.

vervalt

~~Er is van schrijver, wiens standpunt ter zake bekend is, niet anders te verwachten dan dat hij zich van concrete en historische opvattingen zal vere houden en zal trachten zijn intuïtie te scherpen om achter symbool en eventuele allegorie de oude priesters filosofie in het licht te brengen.~~

Deze regel blijft handhaafb. J.e.

Wanneer de "Sumériërs" Mesopotamië binnen~~kwamen~~ en van waár zij kwamen, is nog altijd niet met historische zekerheid vast te stellen. Wel neemt de archeologie aan dat er vóór 3500 jaar reeds verblijfplaatsen,- wil men: "steden" - bestonden, terwijl misschien wel mag aangenomen worden, dat uit gebieden, oostelijk van de twee rivieren Eufraat en Tigris, volksstammen zijn binnengetrokken. "Eufraat" moet betekenen: "de goede broeder". De griekse vorm zal een latere omzetting zijn van de oorspronkelijke naam. Het woord plaatst ons reeds

trokken

reeds dadelijk in de oosterse mistiek: het is de naam van de uitstraling der godheid, naar de aarde gezonden tot heil des mensen. Hierop kan de veronderstelling gevestigd worden dat Tigris, een hoedanigheids-aanduiding ingehouden zal hebben van de mens zelf in de vereniging (communie) van god en mens.

Kan vooralsnog geen basis gevonden worden om het dan plotseling uit de geschiedenis verdwenen volk der "Sumeriërs" terug te vinden in de immigranten der griekse eilanden, ook niet als emigranten uit het nog veel oudere volk der Indiërs, zo verschaft ons de huidige stand der oudheidkundige vorsing geen enkel gegeven tegen de leer dat ook deze "sumerische" volksbeweging een oost-westwaartse geweest zal zijn. Hierin schuilt echter weer een denkstroming bij de ouden, als het ware een natuurlijke gehoorzaming aan de waarheid van het simbool, dat het oosten aanneemt als levensoorsprong, het westen als levenseinde en dood, een simbool dat alle religie heeft bevrucht en waarvan zij nog steeds niet is losgekomen.

Ook de legenden zijn nog vaag. Er zou een stamland Der geweest zijn, ergens in Asjnunak, dat volgens de veel te concrete moderne topografie naar een plaats zou heenduiden, op ± 20 mijl N.O. van Bagdad. Waarschijnlijker is het voor de intuitie dat het evenmin naar een plaats (of stad!) op aarde verwijst als "het Ur der Chaldeeën", vanwaar de oud-testamentische Abraham zou zijn gekomen, westwaarts,- d.i.: in het sterfelijke-opgaand als eerste voorvader der Semieten. Wij weten tans wel dat het Ur der Chaldeeën de simbolische topografie der menslijke "baarmoeder" is, alwaar de godheid zich in "het vlees" (de placenta) incarneert en de sterfelijke mens doet ontstaan, zelf als "de stervende god Tammuz" zijn stoffelijk leven overgeeft aan die mens, die daardoor op "de aarde" verschijnt, d.w.z. zijn plaats aangeduid vindt in "de onderste helft van het wereld-ei", alweer de uterus, waar de "utara" (hemel) de bovenhelft voor de goden heeft gereserveerd. De "verdwenen" stad Der zal dus de placenta zelf geweest kunnen zijn, die na elke geboorte "verdwijnt".

De Kern

Van hier uit, uit Der - het inattributieve, gelijk het "that" de oude Indiërs,- zou dan de god "An" gekomen zijn (verhebreeuwst tot Anu). Deze denkgang spreekt wel van zelf. De god zelf, de Onwerkzame almacht, als An's "vader" gezien, openbaart

baart zich in zijn emanatie. An is "het scheppend beginsel", kortweg: "de Schepper", immers de levensgever. Hij is van zelf "de god des hemels" immers van de bovenhelft van de uterus (utara). Daar hij een "zoon" voorbrengt, moet er naar aardse analogie een vrouwelijk "wordingsbeginsel", een moeder zijn. Zij is er ook, als "de hemelse godin In"(In-nini=moeder In) En waar zij de moeder van Tammuz, de god, is, wordt zij van zelf "de Grote Moeder der Goden", die heel Zuid en West-Azië gekend heeft, of nòg kent. An geeft het leven, als uitstraling van zich zelf, die zelf het Leven zou zijn.(Dit is op wijsgerige grond echter onhoudbaar). In voedt dan het Leven, koestert het, en schenkt het in stoffelijke vorm aan "de Aarde", waar het geboren wordt, en welk paradijs uit het in de wereld der sterfelijke stof nederdaalt, dus zelf sterfelijk wordt, en sterft om dan weer op te gaan naar "het verloren paradijs", dat na de dood, van de zonde der geboorte bevrijd, door de mens, deze tijdelijk aan de dood gekoppelde, sterfelijke en stervende god, in zondeloosheid wordt herwonnen.

Dit is de kern van alle religieuze filosofie. Ook nu nog, hoezeer ook verborgen onder de overwoekering van etisch verfijnde gedachtenbeelden.

In verschijnt ons onder tientallen namen zo goed als later Maria, die Maja was en uit Maja en Mirjam is voortgekomen. Maar ook in talloze gestalten vinden wij In terug. Daar ook zij ten slotte door god An geschapen moet zijn, de schepper toch van het heelal, is zij ook de broeder van Tammuz, de stervende godmens, d.i. de sterfelijke mens, die behalve een eigen ziel ook een goddelijke vonk in zich heeft. De "stad" Eretsj,- die wij later in "Israel" terugvinden,- vooral vereerde beiden: In en Tammuz. Zo staat Eretsj al evenzeer voor "zijn land", "zijn huis", d.i. de baarmoeder.

Als dan later inscripties (van 3300 v.C.?) gevonden worden, is het babilonische panteon al ruim voorzien en het teologisch sisteem al zo ingewikkeld van dooréén vergroeide figuren, dat er nauw de weg in te vinden is. De eeuwen door, tot in de laatste eeuw voor de "geboorte van Jezus", beinvloedt dit sisteem alle godsdiensten van West-Azië, ook het oude Testament, en eindelijk het zogenaamde Nieuwe Testament. M.a.w. de christelijke godsdienst, die het technisch zo sterk geworden Europpa veroverde, is uit geen andere bron gesproten.

sproten. Van daar zijn belangrijkheid. Laten wij ook niet uit het oog verliezen dat deze babilonische godsdienst, de voornaamste tak van het toenmalig nog opperheerschappij-voerende historische spiritualisme, zelf geen oorspronkelijk product meer van het menslijk denken was, maar uit zaad, wortel en evolutie-vormen van zulk gedurende duizenden jaren voorafgegane religie was gegroeid.

Tetraliteit

De oude tetraliteit (vier-godendom) kroonde het sumerische panteon.

An (of Anu, semitisch, maar ook indonesisch en oceanisch-polinesisch): (1) de hemelgod en "vader" van alle opvolgende series van goden, nauw geallieerd, ja man-vrouwelijk duaal-principe met de altijd weer maagdelijke In-nini (Isjtar der Semieten, Astarte der Foeniciërs, Asjtaroth, Asjtoreth, Ester der Hebreeuwers); (2) de aard-god Enlil en zijn vrouwelijke duaal-helft Ninlil; (3) de watergod Enki (ook Ea) en zijn duaal-helft Damkina. Deze drieeenheid beheerste in de aanvang het menslijk denken het heelal, waarvan elke, als dubbelbeginsel gedachte godheid een bepaald gebied beheerste in de scheppings-baarmoeder: ~~of~~ het wereld-ei, nl.: (1) de sfeer der onsterfelijken (goden) of de hemel of boven-helft; (2) de sfeer der sterfelijken (mensheid) of benedenhelft; en (3) het vullende eivocht, het wereld-water, waaruit de stof, de materie gevormd werd, d.i. het geschapene, het schepsel. Maar het menslijk denken kon hiermee niet tevreden zijn. Het zocht (en zoekt nog steeds): het Primaire (of Eerste) Beginsel. De divergerende emanaties moesten uit één bron, uit één eerste principe, één vast onbeweeglijk punt, één rustende almachtigheid voortgevloeid zijn. Hier werd dat geconcipiëerd als het Moederbeginsel, d.i. het Levensbeginsel, wat dat ook was: het onvoorstelbaar Zijn; het vermogen der kieming. Deze opperste godin (Makh of Ma', Awa, Hawa, Eva) moest zelfs nog boven de almacht haar plaats hebben. Dit primair gedachte beginsel, deze werkingsloze manvrouwelijkheid is de abstracte conceptie van het ongeslachtlijke "Het", het "That" der indische wijsbegeerte, het demotisch-concrete "Dam", de "Almoeder", die ook de "Alvader" is, het "Het" dat het levende heelal deed leven en ontkiemen,- is Nintud de ongehuwde, de onbevruchte, toch barende.

Zal dit zg. primaire beginsel de priesters der oudheid wellicht bevredigd hebben als oplossing van het levensraadsel, voor de scherpste denkers onder deze filosofien zal het nochtans slechts een

bemanteling.

bemantgling, een palliatief geweest zijn, een bewijs van de objectieve realiteit, onvatbaar als absoluutheid voor het beperkte subject, de denker zelf.

Nintud
======

7 schijnt gaat. Zy heeft in de theologische lijsten

Hoe het zij: Nintud is de Belit-il-ani, de "godin van de goden", waarin het begrip: "opperste" of "eerste beginsel" reeds ruim veertig namen, waaruit haar attributen op te diepen zijn. Daaronder treft "Ninkhursag",- "de godin (of de moeder) van de berg",- waarin het placentaal karakter ~~van~~ dezer wijsbegeerte zich bekend maakt. Immers is "de berg" in alle oude religieën de placenta. Evenzo in haar naam Aruru: "godin der geboorte"; "Mama", de godin die de mens kneedt uit klei (d.i. uit materie, uit stoffelijkheid).

Ook is het lichtgevend dat zij als Ninlil eeuwig maagd blijft al schenkt zij haar manlijk beginsel Enlil telkens weer een zoon, of zelfs dat zij met Enlil vereenzelvigd wordt. Immers doet Enlil zich uit haar als haar zoon geboren worden. Hij is dus haar zoon en haar echtgenoot; zij zelf zijn moeder en zijn echtgenote. De illogica verdwijnt, waar toch de Eenheid van het al als beginsel heerst. Waar dan na elke baring alle geesten-bewoners uit de nu weer louter-stoffelijke baarmoeder verdwijnen,- want geen god of geest kan permanent in een stoffelijk hulsel huizen,- is de uterus, na elke geboorte binnen 42 dagen weer hersteld, weer gereinigde stof, weer "maagd" en dus voor nieuwe cenceptie gereed, wanneer de god haar op nieuw ontsloten heeft. Slechts de godheid vermag dit. De wetenschap dat dit geschied is, komt tot de mens uit het teken der eerste menstruale bloeding. De godheid is dan reeds tot de "onbevlekte" ontvangenis ingegaan. De bevlekking, dat is de bezoedeling, is slechts daar aanwezig, waar stoffelijk contact in het vlees plaats heeft. Is deze vlezelijke gemeenschap niet aanwezig, dan is de geestinne der baarmoeder ook maagd. D.w.z. maagd is zij, die nog geen, geen, of geen vlezelijk contact meer met een stoffelijke man heeft; derhalve de nog ongerepte jonge vrouw, de weduwe en de niet meer barende, d.i. zij die de menopauze is ingetreden. Elke andere vrouw is een gerepte, naar de bijbelse kwalificatie "een hoer". Ook de verachting voor zulk ene is uit de religieuze indeling ontstaan.

Voor wie dit in abstracto vatten kan, zal zich aan het gedachtenbeeld der "onbevlekte ontvangenis" niet meer schaven, noch ook zal hem de logica der mistiek

mistiek vreemd beroeren. Alle oud-heilige geschriften berusten hierop, maar ook de christelijke godsdienst, die naar verhouding jong is, kent geen andere basis dan deze door hem overgenomene.

De "verloren" of "verdwenen" zg. steden der oudheid, van welke de namen echter bekend zijn gebleven, zijn mistische aanduidingen van de zetels der goden in de uterus, dan wel meermalen de uterus zelve, of der organen, in het wordingsproces betrokken. Zij worden beschreven, bevolkt met burgerij en vorsten, die menselijk handelen etc etc. Eretsj, Kesh, Ur, Kis, Kusj, Galilei, Babilon, Bethlehem, het Jeruzalem, het Egipte en vele, vele meer in de oude "heilige schriften" hebben stoffelijk nooit bestaan, en zijn slechts als allegorie gebouwd, beschreven, en verdwenen. De "Grote Hoer Babilon" uit de openbaring is één van de meest dichterlijke beschrijvingen van de uterus, waarvan de simbolische allegorie met grote kustzinnigheid tot het einde toe is vastgehouden.

Mistiek en Logica

Zo dan verwijlt Mama of Min-lil te Kesj, een niet, terug te vinden "stad" nabij Eretsj. En "de beroemde noordelijke hoofdstad Kisj, was dus één van de voornaamste centra van haar verering". De aardse steden ontleenden hun namen aan de filosofische mistiek. De topografische aanduiding "noordelijkheid" wijst naar de placenta, voor de beroemdheid zal dichterlijke begaafdheid wel verantwoordelijk zijn.

Daar nu In-nini, de hemelgodin, door An geschapen, een dochter van de hemelgod is, en "de stervende god Tammuz" als emanatie van An uit hem geboren is, een Tammuz dus (gelijk Jezus) een "zoon des Vaders" is, verschijnt hij ook als "broeder" van In-nini, zij als "zuster" van Tammuz. Als men eenmaal met deze familie-verwarringen en verwikkelingen vertrouwd geraakt is, vervult geen enkele familiale verwantschap meer met enige verbazing. Bijv. is duidelijk dat In-nini als algemene moeder der Goden tot Ninlil, de geestinne de stoffelijk gedachte baarmoeder, staat als moeder, of zuster, zijnde tot bovendien beide uit één baarmoeder, uit één buik, saperut zoals wij, Indonesiërs, ons uitdrukken, of nicht, of tante. En menige uitlating van Jezus, welke velen als "zonderling" treft, wordt er verklaarbaar door. Bv. "Wat gaat mij mijn moeder aan?" - "Ziedaar mijn moeder!" - "Voortaan zullen er vijf in één huis wonen!" - "Wie is mijn moeder?" enz.enz.

Wie

Wie in de godsdienst der Babiloniërs wil voordringen, kan niet missen zich een voorstelling te vormen van de verbeeldingen van goden en godinnen, vooral in hun geest-aspecten, maar ook als zielsfiguren, die evenmin stoffelijk, maar altijd spiritueel gedacht zijn. De naamgevingen bewijzen daarbij onmisbare gidsendiensten. In-nini bv. wordt door deze mistieke attributen tot een "wezen". En anders is het niet met Maja, of met Maria. Dit is ook het geval met alle geest- of godfiguren die in hun geestelijke kleedij in de nevelen van de menslijke geestes-conceptie, buiten het bevattings-vermogen van het menslijke denken blijven. Daartoe juist behoren de heilige schriften. Zij moeten de "heiligen" dier schriften eerst vermenselijken, hunmenselijke daden en handelingen toedichten, hen in menslijk-mogelijke levensomstandigheden plaatsen, hun menslijke reacties daarin en daarop tekenen, hen in menslijk-begrijpbare taal zich doen uiten, voordat zij te begrijpen zijn. Het is met de Christus al niet anders dan met Kresjna Agni, Ardjuna, Buddha, Mozes, David, koningen en leiders, priesters en profeten e.t.q.

In-nini vertegenwoordigt het goddelijk medelijden, de divine genade tegenover de hardheid, de gestrengheid, de vake onverzoenlijkheid der manlijke godheden. Bij dezen is zij de tedere voorspraak der mensen, de vergevingsgezinde, de zondeloze en van liefde vervulde beschermster. Zij werd in Babilon op tegels, heilige schrifturen en documenten, in tempel en gewijd bouwwerk altijd voorgesteld, biddende of smekende, de handen gevouwen, te midden van de mensjes der aarde. In-nini, Nintud, Isjtar, Aruru, Mama is steeds de "lijdende Moeder", de mater dolorosa van het christendom.

Te vaak is aan het christelijk geloofsstelsel verweten geworden dat het op overname van oudere sistemen, b.v. dat haar heilige schrifturen te vaak plagiaten waren van die, welke aan zijn ontstaan voorafgingen. Dergelijke verwijten slaan enkel terug op hen, die ze onder woorden brengen. Het christendom, is geen nabootsing, het is hetzelfde object van de religie, zoals al dergelijke aankledingen van welk geloof ook, waar ook te wereld, door welke mensengroep ook beleden.

Profetieën

Alle godsdiensten hebben hun profeten. Zij zijn de bezitters van de goddelijke wetenschap. Maar deze wordt hun niet door de almacht geschonken. Zij heeft haar wetenschappelijke basis, die, - het moet uit den treure herhaald worden, - door de in-

tuitie gevonden en uitgebouwd werd en wordt en mist dus het karakter van wat wij tans wetenschap noemen: het feite-materiaal, verzameld door onze ervarings-kennis, onze empirie, en daaruit getrokken logische conclusies.

En echter! Ook de ouden hadden hun empirie. Ook zij gebruikten het materiaal van de door hen ontdekte en waargenomen feiten. Ook zij trokken daaruit kun conclusies. Ook zij steunden deze conclusies op de onderlinge betrekkingen die waargenomen feiten.

Wat was dan het verschil tussen hen, wetenschappers van toen, en onze wetenschappers van tans? Het quantum der waarnemingen, ontdekkingen, feiten. Zeker. Maar er was meer verschil. Juist hun empirische armoe, die nòg groter en voelbaarder was dan de empirische armoede van tans, drong hem een weg op, die onze hedendaagse wetenschap steeds meer verlaat en wènst te verlaten: de weg der intuitie. Voor hun tijd was de intuitie opperstmaatgevend, gids. Voor onze tijd is de intuitie meestal onbetrouwbaar, niet altijd verworpen, maar te vaak misleidster.

Ook ten opzichte dier intuitie derhalve slechts quantum-verschil; daardoor echter tevens voortdurend groeiend verschil. Menselijke redelijkheid, logica nam toe in quantum; oude redelijkheid noemen wij tans intuitie; onze eigen redelijkheid: verwerping van intuitie. Zij is zo sterk uitgegroeid dat wij niet meer kunnen waarnemen het gelijke in het verschil, ons quantum voor qualiteit zijn gaan houden.

Het schijnbaar verschil in denken werd gedragen door de religie. Deze was àlvermogend voorheen, zij is voor de "wetenschap van tans", welhaast geheel "onvermogend" geworden. Alle kennis en wetenschap had voorheen haar bron in de godheid, tans in onze menselijke ongoddelijke rede. Voor de ouden was de godheid de alleen-machtige vorst en koning; voor ons is zij de onttroonde machteloosheid, wie taak als leider der mensheid door onze rede is overgenomen.

Alles quantum, quantum! De hoedanigheid van ons denken is dezelfde gebleven.

Voor de oude was de voorspilling het kennen der nadere of verdere toekomst. De profeten waren onmisbaar. Zij waren de weters, die de weg naar het geluk moesten wijzen door het doorgronden van de wil der godheid. Onze wetenschap wil ook ons de weg naar het geluk wijzen door het kennen van de geheimen der willoze materie, de natuur. En och,

ook

ook de ouden hadden geen ander veld van onderzoek dan de natuur, waarin toch de godheid haar wil moest kenbaar maken; in de materie derhalve. Hoe anders zou de godheid haar veronderstelde wil kenbaar kunnen maken? Zijn niet zelfs onze dromen uitingen van de natuur van ons wezen, en dus toch eigenschap van de materie?

Al wat er in de natuur gebeurde, kon, mits goed verstaan, dienen tot ontdekking van de goddelijke wil. Als de kraanvogels westwaarts vlogen,- moest daar-voor dan geen oorzaak zijn? Was een aardbeving geen ding zonder oorzaak? Was dat niet de ontstemming van de godheid over een fout der mensen? Elke verandering in de natuur,- regen of zonneschijn, ziekte en genezing, leven of dood - moest een uiting van de goden zijn, die weldadig of boosaardig, vol genade en deernis of ook verbolgen en kastijdend handelden. Uit elke verandering in de natuur, in het stoffelijk samenstel, moest de wil gods te bevroeden en zo mogelijk te kennen zijn. Maar er hadden veranderingen in de materie plaats die gemakkelijk en andere die moeilijk duidbaar waren. Wij zouden kunnen zeggen, nu: "er zijn moeilijke scholen, en er zijn gemakkelijke scholen; er zijn ingewikkelde leerboeken, en er zijn ook klare en heldere leerboeken."

Hepatoscopie

Zo was het ook met de ouden. Een helder leerboek was b.v. de lever der schapen. Het lezen van de goddelijke voorschriften in de lever der geslachte schapen en de daarin te vinden wijzigingen in de structuur, de afwijkingen in de lijnen van het celweefsel etc. had de beroeps-profeten, de geleerden van toen,- die natuurlijk priesters waren, de dagelijkse dienaren gods toch,- vooral daarop hun aandacht doen vallen.

Leiden niet onze bestudeerders van de dactiloscopie op het spoor van een misdaad? Vertellen ons niet de cijfers uitgedrukte zenuwtrillingen bij psichotechnische testen zo een en ander omtrent de gemoeds-toestand van de onderzochten?

Zij mogen niet zo zonder meer met hepatomantie (voorspelling uit de lever) worden gelijkgesteld. De aanhaling heeft slechts ten doel de verbeelding tegemoet te komen. Bij voorbeeld om de vraag te wekken: "Maar waarom schapenlevers?"

Voor de intuitieven,- ah, ziedaar! -is het antwoord niet moeilijk. Maar het vraagt ruimte voor uitleg.

Héél oud is de gedachte dat de goden, die in de hemel huisden, een planeet of ster of elk ander hemellichaam,

mellichaam,- zegt dit oude woord al niet iets?- tot woning had. De zon was uiteraard de verblijfplaats van de opperste god, die de andere goden en geesten regeerde, hun bewegingen en gedragingen regelde, welke men aan het firmament kon waarnemen. Hij was de hoeder, de herder als het ware, van de mindere goden en halfgoden. En inderdaad werd hij ook als de Oude Herder, de Grijze Herder, de Verre Herder aangeduid. De "herder"-idee voert tot een kudde. En inderdaad alweer werden in die oeroude belangwekkende tijden de hemellichamen met weidende schapen vergeleken en als zodanig aangeduid.

Intermezzo
==========

Schapen moeten dus reeds in de vertijden van het denken tot de eerste kudden der nog nomadisch levende mensen behoord hebben. De hepatomantie zelf is een der alleroudst-bekende vormen van profetering geweest. Zij voert terug tot vele duizenden jaren, tot voorbij de grijze eeuwen van Sargon en Akkad, en haar oorsprong verhult zich in de grauwe nevelen dier eeuwen. En voorspellen niet nog heden onder ons, die door nog meerderen onder ons voor wijs versleten worden, uitvallende schilderijen, brekende spiegels, gefluit van vogels, geroep van uilen, binnenvliegen van vlinders, uit misoogst en bandjir, uit dromen vooral enz?

Wat hadden die voorhistorische nomaden eigenlijk anders bij de hand dan hun kudden? En door middel van welke andere objecten hadden de goden hun wil kenbaar kunnen maken? Maar waarom de lever? Ja, draagt niet nog heden bij enkele volkeren,- Aziaten, want natuurlijk hebben wij deze alleroudste mensheid in Azië te zoeken,- de lever de naam "hart"? Werd zij niet verkeerdelijk voor het hart gehouden, het gemoed? En was het niet het gemoed dat het begrijpende orgaan, de spiegel van het gemoed des Vaders, "die in de hemelen is", moest wezen om "de wil des Vaders" te doen, als een liefhebbend kind?

De Lever
========

Het ging niet aan om het eigen hart, de eigen lever dus uit het lichaam te snijden. Dan toch zou Gods wil niet werkzaam kunnen wezen. Zo lag het voor de hand om het schaap of de geit, de ram of de bok te verkiezen. Is het/schaap niet nog steeds het simbool voor de zondeloze, onschuldig geofferde? Leert ons dit niet het uitvoerig omschreven rituaal bij het paasfeest? Is niet de god van Abraam tevreden met de ram, in plaats van de nog onschuldige zoon? Die god heette zelf toch nog de Ram, de Grijze Ram bij "de Babiloniërs"? Was het niet nodig

L Ab-Ram, zoon des Rams om te lopen in Ab-Raham,

dig voor de Semieten, bij de evolutie van het geloof, om Ab-Rahim, d.i. Zoon des Verhevenen? En heten diverse vorsten en aardse koningen, die immers goden waren, niet ook nu nog, Ra en Rex en Ré, en Rei en Roi? Of de Grote Geest Rua en Roha, en Rah en Roch? Is niet Jezus zelf nog steeds het paaslam, het Lam Gods, het Agnus Dei, simbool van de onschuldig "stervende god"?

Dat is alles.

Wel klinkt het ontbreken van intuïtie duidelijk dóór als wij in een geleerd(en vooral voor deskundig gehouden) betoog, deze uiteenzetting vinden: "De reden om aan te nemen dat de wil en de plannen van de goden door verschillende tekenen op de gerimpelde oppervlakte van een schaapslever en door verschillende fisiologische bizonderheden van elke lever geopenbaard werden, is niet gemakkelijk vast te stellen. Sumeriërs en Semieten veronderstelden dat de méntale functie werd uit-uitgeoefend door de lever, maar er is geen van zelf sprekende verklaring voor de keuze van een schaap."

Wat klinkt dat geleerd, en wat is het hol!?

Astrologie
==========

Het was een bepaalde groep priesters, die voor hun taak opgeleid, belast waren mèt de voorspellings-"wetenschap". Zij heetten de baru. Zij ook legden zich toe op de kennis van de loop der hemellichamen, de astrologie, waaruit de astronomie van onze huidige kennis omtrent de beweging aan ons firmament gegroeid is.

Het is wel heel begrijpelijk dat de hemelse constellaties planeten, vaste en dwaalsterren, manen en andere satellieten de wil der goden openbaarden, in hun licht, hun veranderende posities, al deze astronomische verschijnselen, toen toch deze goden eenmaal met die hemellichamen geïdentifieerd waren. Daartussen waren de planeten bij voorkeur als "de verre schapen" aangeduid. Elk simpatetisch rituaal was gegeven, dat in de offerschapen de wensen en decreten der goden te lezen waren door wie ze te lezen verstonden. Wat de "lever" betreft, de betekenis daarvan, de voorkeur daarvoor werd hier vóór aangegeven.

Op welk terrein van menslijke activiteit nu was het nodig de wil der goden te kennen, noodlottig vaak, daarmede geen rekening te houden? Op elk ~~menslijk~~ terrein. Elk menslijke handeling of bezigheid, levensgedrag of godsverering, elke

gedachte

gedachte, elke droom, elke uiting van devotie, elk gebed, elke verhouding tot de priesterschap,- ja deze vooral!- was onderworpen aan de wil der goden. Zij waren de voogden, de mens was de volkomen onmondige pupil. En natuurlijk hadden de priesters, de kenners van de wil der goden, de verklaarders daarvan, het contact met hen, de bemoeienis met het sociale en individuële leven van elke leek, elk lid der gelovende gemeente,- natuurlijk hadden zij, deze adepten, de volle heersmacht over de gemeente door hun voortdurende communie met de goden in pacht. Wie de priester tegen zich had, kon er op rekenen de god tegen zich te hebben, al zou het een rechtsgeding of wraakoefening, of ook een afwijkende haardracht of kleedij zijn.

Er waren bij deze "Babiloniërs" ook goden aangesteld voor het oppertoezicht over het profeteren. Zij waren Sjammaz en Adad. Toen de priesterschap voor zich hiëroglief of schrift had samengesteld,- het was heilig natuurlijk, en demotische vormen zijn vele eeuwen jonger!- werd met pijnlijke nauwkeurigheid elke profetie geregistreerd. Zo ontstond vergelijkings-materiaal tussen gelijke profetieën en de haar gevolgde gebeurtenissen op het gebied van het vorsten-bewind, het volksleven, de staatsvoering, met name deze laatste ten aanzien van oorlog en vrede, en de natuurverschijnselen, b.v. de wederkomst van komeeten, de aberraties in de banen van asters en planeten, erupties, overstromingen, epidemieën en rampen. Zo ontstonden de eerste tere worteltjes van enkele onzer doorgegroeide wetenschappen. Vooral de eerste geschiedkunde werd er door bevrucht, ook al baseerde zij nog lange eeuwen op oncontroleerbare overleveringen, fantastische voorstellingen, religieuze allegorie, vrome simboliek, en anecdotische verhalen en verzinsels voor ons, mensen van nu, zonder enige historische betekenis en toch ten dele de eerste wankele stapjes van een nog altijd ~~uit~~ volwassen historie-wetenschap.

Die profetieën,—vooral uit de levers der offerdieren—maar later ook uit de levers en harten van gevangen vijanden, of speciaal voor mensenoffers gedurende een "heilige" tijdciclus b.v. gevoede en vertroetelde eigen jonge mannen en meisjes, zoals nog de Maja's en enkele Azteken-stammen kende, in de 17e en 18e eeuw n.C.!- hadden in de kloosters en tempels der priesters haar "leerboeken". Zij bestonden uit uiterst nauwkeurige afbeeldingen

in

in gebakken klei van de gegroefde oppervlakten der door gesneden levers, en andere abdominale organen, en deden werkelijk dienst als leerboeken.

De astrologie, zeker niet minder primitief als de hepatoscopie, schijnt inderdaad van "sumerische" oorsprong te zijn geweest. Zij heeft gelijk gezegd, in enkele opzichten tot verbazingwekkende astronomische kennis geleid.

Mars, geïdentifieerd als de vreselijke god der onderwereld Nargal (zie voor!) was wel meest een ster van slecht voorteken, maar toch ook weer niet altijd.

De oorlogsgod Ninurta was geïdentifieerd met Saturnus, Isjtar met Venus, Nabû met Mercurius, Marduk soms met Jupiter. Het hele firmament van vaste sterren was verdeeld in een centrale band langs de ecliptica, toegeschreven aan Anu, de parallelle band zuid aan Enkí, en noord aan Enlil.- Elke zodiacale constellatie was geïdentifieerd met een godheid en al de andere noordelijke en zuidelijke constellaties waren nauwkeurig aan een of andere god of godin toegewezen!

Speciale aandacht werd gewijd aan de bewegingen van de planeten, en hun perioden waren nauwkeurig vastgelegd; en de tabellen voor de fasen en eclipsen van de maan waren met zulk een zorg uitgewerkt dat eclipsen geprofeteerd konden worden. Het standaardwerk dezer astrologen waren bekend als de reeks: "Wanneer Anu, Enlil en Enki, de grote goden, in hun wijsheid de grote decreten van hemel en aarde schiepen."

Het beginsel der voorspelling was wederom gevonden door vergelijking van coïncidenten van geslacht op geslacht en na te gaan tot het nevelig verleden.

Andere Profetie-vormen

Oneiromantie (voorspelling uit dromen) is goed vertegenwoordigd in de werken der barû-priesters en er zijn ook exemplaren gevonden van necromantie (oproeping en bevraging der doden, geestenbezwering, zwarte kunst, spiritisme. Denk ook aan het verhaal in het oude Testament van Saul en Endor; of aan de noorse Gerd). Van het laatste , de necromantie, bestaan twee beroemde tabletten: de ziel van Nebuchadnezzar verscheen aan zijn tweede opvolger Nabunidus in een droom om een voorafgegane astrologische waarneming te duiden. En in het belangrijkste werk over "babilonisch" pessimisme verscheen de "sumerische" heerser uit de oudheid Lagasj in een droom aan Tabi-utul-Enlil, de Rechtvaardige Lijder, om diens twee eerdere dromen te verklaren. Het was

niet

niet ongewoon om astrologische tekens in een droom te zien én een van groot belang voor Nabûnidus en zijn zoon Belsjazzar werd gezien door een hoveling. In dromen werd grote aandacht gevestigd aan de richting van bewegende voorwerpen: rechts was altijd gelukkig, links altijd ongelukkig. Ook was in algemeen gebruik om het beginsel van analogie voor de betekenis van dromen te verklaren. Wanneer b.v. iemand droomde dat hij met anderen praatte en op de aarde bleef kijken, werd dat begrepen als een aanwijzing dat de anderen leugens over hem spraken. Dit heet gebaseerd te zijn op het feit, dat leugenachtigheid samengaat met gebrek aan een frank gedrag. Maar is dat de verklaring?

Lecanomantie (voorspelling uit olie) is vertegenwoordigd in twee teksten die tekenen geven omtrent het gedrag van oliedruppels in een schaal met water.

Elke triviaal voorval in de natuur werd begrepen als een teken voor een toekomstige gebeurtenis. De handelingen van honden, paarden, slangen, vogels, en vissen, en vooral de verschijnselen bij misgeboorten, zowel bij mens als bij dier, werden tot in ongelooflijke fijn onderscheiden details bestudeerd. In de geschiedenis der mensen bestaat geen zo verwonderlijk denksisteem dan het geloof in manifestatie van de goddelijke wil in triviaiteiten als in "Sumerië", "Babilonië" en Assirië. Er wordt een nadruk gelegd op de animistische geest in de natuur, waarbij de barû-priesterschap volkomen "dit volk" gedurende 4000 jaar heeft beheerst, maar het is in overeenstemming met hun teorie omtrent kennis en absolute overlating aan het Noodlot. "Als een plaats gebouwd is op een heuvel", zeggen zij, "dan zullen zij die daarin wonen, niet gelukkig zijn." Maar dit is zo waarlijk nog altijd religie en dus nauwelijks nog bijgeloof. En hoe keurt de moderne geest het geloof in speelkaart-boodschapping, of zulke van getallen, nummers, draaitolletjes etc. etc?

Filosofie

De teorie omtrent het verstand en de oorsprong van het heelal zijn van godsdienst niet te scheiden. Water was het eerste beginsel van alle dingen, zo heette het. Zelfs de goden zouden afkomstig zijn uit het oer-water. Dus centraliseerde zich alle religieuze kennis, alle filosofie om de watergod Eridu (Enki) en zijn zonen Nabû en Marduk. Het scheppend beginsel, zetelend in water, heette mummu (= "woord, scheppingsvorm") en de goden van deze water-kultus waren zelf geïdentifiëerd met dir creatieve woord.

woord. Dit is de logos der Grieken, en de beduidenis der eerste woorden van het Johannes-evangelie. De gedachte van "scheppingsvorm" is vaak beschreven als "band", relatie, binding, en de watergoden als de "relatie tussen alle dingen". De oorspronkelijke betekenis van mummu is wel geweest: "gesproken" woord, en wel uitgesproken door de watergod, en de schepping van alle dingen berust wel op de werking van dit woord? De realiteit van elk ding is zijn "vorm" (sumerisch khur; accad utsurtu (ontwerp) en berust dan wel op de idee dat dit de goddelijke conceptie is van een object. Eerst moet dat tot een gedachte, een voorstelling worden in de geest van de watergod en dan vorm krijgen door het scheppende mummu. De vorm vindt dan uitdrukking in de "naam". (schaal, leeuw, kind) en niets kan bekend worden dan door openbaring, en deze is het uitsluitende voorrecht van de barû of priesterschap. Deze leer van openbaring en mistiek monopolie van wijsheid leidt natuurlijk tot een door de priesterij beherste ortodoxie. In de practijk voert dit tot fatalisme en de god van het Noodlot , Namtaru, is gewoonlijk een van de 7 duivels. Soms wordt de moeder gods Isjtar aangeduid als bestierster van het noodlot (acc. sjimtu).

(Glimlach over bij de gedachte aan het "hocus, pocus, pax" van onze puiste jeugd.)

De oude filosofie bestreed de leer van het noodlot, het fatalisme niet, maar satires op de priesters der voorspelling bewijzen voldoende dat er toch wel velen waren die aan hun wijsheid niet bijster veel geloof schonken. Ook mogen wij wel aannemen dat geleidelijk niet veel vertrouwen gesteld werd in de leer dat de wil der goden zich voor zijn manifestaties zou moeten bedienen van de triviale gebeurtenissen in de natuur. Geen enkele menslijke onderneming kon worden begonnen voordat het oordeel of de raad der goden was ingewonnen. Het was alles voogdij. Van enige vrije wil was geen sprake. En is dat dan niet nog zo in den gelove? Langzaam kwam er een critische school op, die zich steeds minder liet gelegen liggen aan de priester filosofie. Wel gingen zij niet zover het fatalisme op te geven als een algemeen beginsel. Maar de etica kwam wel stevig in het gedrang. Het probleem van het lijden werd onderzocht. Bekend is in dit opzicht de zg. "babilonische Job" en de "Dialoog van het pessimisme". De conclusie is dat, als de goden alles beheersen en als zij rechtvaardig zijn,- waarom moet dan de gerechte lijden? Enkele napluizers kwamen tot de conclusie van een absoluut pessimisme, ontkennende de rechtvaardigheid van een Voorzienigheid en dat vroomheid ook

op

op beloning behoeft te rekenen. De uitwerking van deze gedachten-ontwikkeling kan men waarnemen in de opkomst van een geloof in de beloning na de dood en de opzet van twee legenden dat de mens aanvankelijk zondeloos geboren was uit het Vaderlijf en alle gelegenheid had in een staat van geluk en zegen te blijven. Deze gelegenheid verloor hij dan door (1) eigen onkunde (paradijs-legende van de zonde der copulatie) of (2) door het bedrog van een god (!) die wenste dat de mens zou blijven in een staat van slaafheid om de goden te dienen. (Satans-legende). Later werd bevonden dat (3) de "broedermoord" (het placentale godsoffer voor de mens) en (4) de ongehoorzaamheid aan Gods bevel (fabel van de boom der kennis) als oorzaken aan te zien waren van het verlies van het Paradijs.

Op de massa's hebben deze pessimistische scholen nooit veel invloed gehad! Ook nu nog niet! Maar er zijn geen bewijzen voor vervolgingen van ketterij (heterodoxie) in Babilonië). De priesterschap ging niet, of nog niet, met geweld te werk.

Persoonlijke aanbidding

De afgescheidenheid tussen priester en leek is nog opvallend in de godsdienst. Gebeden van wekelijk persoonlijk karakter zijn slechts koninklijke himnen, die de goden prijzen. Dit is vooral duidelijk in het behoud van het "sumerisch" in de tempels. De leek had meest slechts aandeel in de duivel-uitdrijving, bekend als "Huis der Wassingen" "Huis van de Doop" en in de Enuru-series, bestaande uit de uitdrijving van demonen en het verre houden van slechte voortekens door magische ritualen van de asipu-priesters, onderbroken door gebeden van de leek in zijn eigen taal (accadisch). Zij werden genoemd: "Gebeden van het Heffen van de Handen", en bevatten de hoogste uitingen van geloofsijver. Geen voorbeelden hiervan in het "sumerisch" zijn er gevonden. Men moet het er voor houden dat de gebeden van deze aard, het naast komend bij de hebreeuwse psalmen, tot de latere evolutie van de godsdienst behoren.

Feesten

Het is in dit boekje natuurlijk niet de bedoeling om ook maar een snel overzicht te geven van al de godsdienstige jaarlijks terugkerende feesten.

Eén belangrijke feest, de Nieuw-Jaar-viering, willen wij echter nader beschouwen, omdat het een wortel van het oude geloof duidelijker belicht.

Om te beginnen viel het samen met de herfst-equinox, de dag-en-nachtevening, waarbij het et-

maal

maal in precies even lange dag als nacht verdeeld werd. Voor het noordelijk halfrond, viel dit zonnepunt op ongeveer 21 September naar onze huidige tijdrekening. Dit was het tijdstip dat de zon haar zuidelijke declinatie, haar steeds meer zuidwaartse afwijkende baan begon. Het was voor de ouden, bekend met de astronomische verschijnselen, daarnaast volkomen verwikkeld in hun religieuze denkstelsels, als een regelmatige waarschuwing der goden, dat het vierde jaargetijde, de winter als diepstand in de natuur, zijn intrede zou doen, het sterven en de dood zouden komen, waaraan al wat leeft, het heelal, zouden vergaan. Dan eindelijk als het goddelijk licht in de schepping zou verduisterd schijnen, op 21 of 22 December zouden wij tans, kalendrisch zo eenvoudig, het tijdpunt aanduiden, zou de Hemelvader in zijn goddelijke barmhartigheid het Licht wederom doen geboren worden, in de Nieuw-Geboorte van Agni, zijn Zoon en Heilgeest op 25 December.

De leer van de priesters droeg het kenmerk der Waarheid in zich. Daalde ook Agni, het simbool der Zon, en ook het simbool der Nieuwe Maan, neder uit de hemel, en verscheen dan niet ruim drie maanden later het wonder der Nieuw-Geboorte in het eveneens herboren wereldlicht? Zo werd toch dood aan nieuw-geboorte gekoppeld. De planetaire verschijnselen wezen, zoals steeds, het tijdpunt aan: de lente-equinox; dan sterft de godheid als gevolg der mensgeboorte. Dat is dan het paasfeest, uiteraard een dubbelgebeurtenis van rouw over de gestorven Heer, van vreugde over de geboorte van de geredde mens. De cultus-stelsels die òf zon òf maan vereerden t.d.z. liepen in elkander. Daaraan ook ligt het, dat het Nieuw-Jaarsfeest bij alle oude en ook enkele jongere religieën geen vast kalenderpunt weet aan te wijzen, en men zich richten moet naar de donkere gestalte van de Nieuwe-Maan, de Heilige Zoon Gods, de eerste na de lente-equinox, die in het sterrebeeld De Maagd, in onbevlekte ontvangenis geboren wordt.

Daar in het zg. Babilon heette het Nieuwjaarsfeest, nog samenvallend met de herfst-equinox, zaq-muk, d.i. het begin van het jaar. Ook hierbij was de jaar-ciclus in overeenstemming gebracht met de vrouwelijke zwangerschaps-periode; eigelijk had het omgekeerde plaats, waarbij het herstel van de baarmoeder was bijgetrokken om de 13 maan-maanden van 28 dagen, of de latere 12 zonne-maanden van 30 dagen, met respectievelijk 1 en 5 à 6 dagen speling, aan geregelde tijden te binden. Zo werden ook schrikkeljaren in reserve gebracht, en ook

blijkt

blijkt nu wel dat de juliaanse tijdrekening niet oorspronkelijk was, noch ook de latere corrigerende gregoriaanse.

In Assirië en het zg. "Babilon" moest het feest in zijn geheel 11 dagen duren, dus toch nog altijd wat minder dan het semitische daarmee verband houdende pesaḥ (= pasen), dat volgens het Oude Testament in zijn geheel, van de voorbereiding af tot het laatste einde, veertien dagen moet hebben omvat.

Het aasirische Nieuw-Jaarsfeest besloeg de tijd van de 1e volle maan na de lente-equinox, gelijk ook het veel jongere christelijke pasen tekent. Karakteristiek,- natuuurlijk!- waren in "Babilon" passie-spelen in vaak ruwe, op de massa berekende vormen, een hoogte punt van het feest. In stil spel werd de schepping van de wereld door "Babilons" oppergod Marduk voorgesteld. Ook de strijd tussen de goden en de draken en giganten van de chaos werd uitgebeeld. Wie de chinese nieuw-jaars-avondfeesten persoonlijk heeft meegemaakt, met hun tépei', hun vuurbal en liongs, die de wel van bizarre, maar toch overweldigend imponerende schoonheid hunner statige djeng-gehá's bedankt met een zekere treurnis, hoe de harde levenspraktijk veel onpraktisch schoons uit ons leven wel gebannen, maar niet altijd door iets beters vervangen heeft.

Op het paas-ritual was de "babilonische" epiek van de schepping gebaseerd. Het ritual zelf kwam uit oostelijker-Azië. En dit weer had het samengesteld uit kleine, fijne bronnetjes van nog primitiever denken. Tans beheerst het de religieuze geloofsstelsels van welhaast al de wereld, hoewel het als basis vergeten is.

Dat moge dan zo zijn,- maar het bestaat nochtans, wellicht 's mensen enige, eeuwig-onsterfelijke "Waarheid", omdat zij vergeten is, maar ook de modernste denk-conclusies te dezer zake het contact met haar nooit verbroken hebben.

Een belangwekkende trek in dit episch ritual, was een processie naar een gebouw buiten "de stad", dat "het Huis van de Akitu" werd genoemd. Hoe de gebeurtenissen ook dwongen, hoe de feiten ook lagen en volle aandacht eisten voor de belangen van staat en samenleving, "de koning" moést in het "Huis van de Akitu" aanwezig zijn. Daar hij het levend simbool van de mens was, nog ongeboren maar

staande

staande vóór zijn schepping als een naakte mens, was hij ontdaan van alle onderscheidingstekens van koninklijke (lees: vorstelijke) macht. Dat was de taak van de hogepriester geweest, die als stedehouder Gods op aarde, "voor God stond". De koning, aldus verlaagd tot nog ongoddelijke mens, moest elke vernedering in boert en spot, uit de massa's komend, in goede luim over zich heen laten gaan. Ook zulke handeling toch was simbool, ter tekening van al wat nog ongoddelijk-geboren was vóór de komst van de god-mens, door de schepping nog niet gekend, maar nu geschapen zou worden. Ook dit kwam in het passie-kerkd spel in beeld: Uit de handen van Marduks bepaalde hogepriester werden aan de mens de insignia van zijn macht plechtig hergeven als heerser en strijder Gods tegen de Boze en de zijnen.

Niet enkel werd aldus het geloof in de goden, met name van Marduk, de god-schepper van "Babilon" herbevestigd, maar eveneens werd als het ware van jaar tot jaar de hersmacht van de bestaande dinastie aanvaard. Ook dit was priesterwerk. Priestermacht was zo diep en stevig geworteld in "Babilon", - Gods Huis - dat zelfs menige koning van Assirië, dat toen ter tijde heel West-Azië beheerste, jaarlijks naar het "Huis van de Akitu" kwam, om zich aan de plechtigheid toch niet te onttrekken.

Liturgieën

Evenals nog tans in menige kerkdienst van diverse geloven bestond in "Babilon" de liturgie vnl. in het zingen van lange onderwerpingen, zondigheids-erkenningen en lofprijzingen. De daarbij gebezigde taal was in de zg. "sumerische periode" het nooit demotisch geworden "sumerisch". Zo ook bedient zich bij de katolieke eredienst de liturgie van het nog steeds niet algemeen begrepen latijn. Een betekenisvolle hervorming moet het geweest zijn toen "Babilon" de "sumerische" liturgie begon te interliniëren door akkadische vertalingen.

Er waren zangen bij de fluit (ersjamma's), zangen van nederwerping en prostatie (kisub); bijna altijd zangen van berouw en droefenis (voorlopers op de oud-testamentische psalmen), die in de christelijke erediensten nog steeds en met nog steeds dezelfde bedoeling worden gezongen. Een dezer liturgieën bezang in uiterste deemoed "het Woord van de Wrok", de verbolgenheid Gods tot wie de liturgie gezongen werd, behalve tot de algenadige Moeder Gods. Er was een liturgie, die al de godennamen opnoemde, telkens gevolgd door een vroom refrein

refrein (te vergelijken met de Maria-aanbiddingen in de katolieke kerk.) Een grote groep der liturgieën vraagt vergiffenis van zonden en smeekt om vrede. En ook deze bestaan nog steeds en doen haar dienst in de gemeenten van de gelovigen.

De liturgieën werden gezongen door priesters of psalmisten bij accompagnement van een harp of lier (balag) of een trom. Er waren vaste dagen in de 12 of 13 maanden van het jaar voor vele van deze liturgieën, die dan tot de regelmatige diensten der priesters behoorden (de gala, akkadisch galu of kalu). De inhoud betrof meestal het treuren over de zorgen der gelovigen, of over de wrok, de wraakdorst, de wraakneming der goden, of de oppergod, meestal Marduk. Die wrok zou zich dan geopenbaard hebben in een bepaalde algemene ramp,- zo altans vertellen ons de navorsers. Vermoedelijk berustten hun mededelingen op misduidingen. Evenals nog tans gebeurt, zal bij een volksramp, een verwoestende overstroming b.v., een aardbeving, een epidemie het gelovige gemoed zich gedrongen gevoeld hebben troost te zoeken in de godsdienst. Maar dit kan toch geen aanleiding geweest zijn om van de liturgieën een regelmatige priesterdienst te maken. Zoals wij reeds opperden moet de bron van de religie niet in het concrete gezocht worden, maar in de mistiek. De liturgieën betroffen - en betreffen nog steeds, zij het vaak ook onbegrepen,- de grote scheppings-epiek, de ellende die de Heilige Geest moet doormaken, het offer van zich zelf, de vrees voor de vijanden, in de eerste plaats duivels en draken, de vervolgingen, waarvoor hij vluchten moet, zijn smeekbeden tot de godheid om hem toch niet te verlaten. Zowel het oude-testament in de psalmen, vooral die, welke aan David, de Heilige Geest, zanger en harpenaar, worden toegeschreven, als de evangeliën in het nieuwe testament, mede van semitische oorsprong, leren de onbevangen bestudeerder van de bijbel niets anders, hoezeer dan ook de religieuze allegorieën meenden overtuigingskracht te winnen door zich te vermommen als relazen van aardse gebeurtenissen. Bij de oude magiërs was dan meest het doel der misteriën de gevolgen van kwade voortekens te bezweren. De katolieke clerus van tans heeft een hoger doel gevonden in de verdieping van het geloofsbelijden. Ook de liturgische zangen bij de inwijding van bepaalde gebouwen, de zalving van gewijde

de voorwerpen, de dreiging van naderende rampen, vooral van oorlog wijzen in gelijke richting. Een eeuwenlijn verbindt nog steeds de opperste denkteoremen in religiosis met de primitiefste gedachten der magie, der toverij.

Demonologie

De leer der demonen was bij de "Babiloniërs" een wetenschap van treffende betekenis. Demonen waren zowel de boze als de goede geesten, wezens tussen god en mens, die òf de laatste kwelden òf hem bijstonden en hielpen. Geleidelijk is het gewicht der voorstelling aan de boze geesten blijven kleven. Zij veroorzaakten de rampen, die de mens of de mensheid troffen. En nog tans geloven millioenen, ja op heel weinigen na, wel alle mensheid zo of zus aan het bestaan dezer boze geesten, duivels, demonen, hantu's, kwelgeesten, imps en plaaggeesten, kwaaddoende mediums, enz. Zij zijn legio, zegt de bijbel de oudere geloofsleren na. Gewoonlijk werden zeven duivelen of gevallen engelen geteld, die het zevental goede demonen, ook wel aartsengelen geheten, bestreden om hun de bescherming van hun prooi, de mens, onmogelijk te maken.

De bijbel noemt Satanas of Satan, Beelzebub; de "Duivel" is evenwel de gewonen betiteling. De vergriekste Mephisto, Mephistopheles, Mephistophilus kent Europa ook (= de het licht niet minnende, de Lichtschuwe, de zoon der duisternis). Men zou ook Saul kunnen noemen (= de Afgebedene) en wellicht ook Mefiboset.

Van de aartsengelen worden er in de bijbel inderdaad zeven genoemd, maar door de christenen in het algemeen slechts drie gekend (1) Michaël (Wie is God gelijk?), (2) Rafaël (= de Storm Gods), (3) Gabriël (= de Sterkste Gods, de Man Gods, de Strijder Gods, de Geest van het Vuur.) Slechts weinigen zijn ook vertrouwd geraakt met (4) Ariël (de Leeuw, de Zoon Gods) en (5) Uriël (de Vlam, het Licht, de Geest Gods). Dat ook Mara of Satan een aartsengel, nl. de opperste, de eerste maar de gevallene) was en als zevende en laatste de Christus (de Gezalfde, de uitverkorene Gods welke namen ook die van de indiase Krisjna zijn) moet worden gezien ontgaat slechts heel enkelen niet.

Deze kleine uitweiding heeft slechts ten doel, onze lezers ook langs deze weg te doordringen van het feit, dat alle religieuze denken van de mens een enkele stroompje is geweest en nog is, en dat

elke

elke verkettering van anders-denkende, enkel een verkreupeling van het eigen intellect en de afwezigheid van eigen kultuurbezit aantoont.

"Babilon" beeldde de demonen uit als halfmenslijke wezens met dierenkoppen. Dat was zinvol. Het menslijk gedeelte in de voorstelling onderscheidde het Geestelijke of Goddelijke, de dierenkop het Stoffelijk-Lichamelijke van het simbolische voertuig (de wahana). "Babilon", naar de ontwikkeling van zijn nomadische en strijdende tijd, kende leeuw en pantar, hond, schaap en ram, vogel en slang. Egiptische godheden en halfgodheden hadden weer andere "voertuigen". Ook het oude-testament van de bijbel betrekt menig dier in zijn godsleer (teologie). Ook kende "Babilon" nog het gevleugelde monster: de Duivel zelf, de opperste demon ten kwade, de eeuwige vijand van de geplaagde mens, in wien de naieve geleerdheid het simbool heeft herkend van "de vernielende zuidenwind". Het zuiden nu was voor de inboorling, die de geleerde onderzoekers zal hebben voorgelicht, alreeds de aanwijzing van "de hel".

Ook Lamasjtu, onze Koenti-anak, de afschuwelijke vrouwelijke demon, die de vrouwen in het kraambed pijnigt en de pasgeborenen steelt, dus doodt, kende "Babilon" en bovendien als veroorzaakster der misgeboorten.

Die duivels waren de oorzaken van ziekten, plagen en alle andere bezoekingen. En ja,- dat is voor de geteisterde en gekwelde millioenen immers nog zo? Intussen behoorden ook zij, uiteraard zelf scheppingen der goden, tot de Schepping. De bijbelse profeten Jesaja en Jeremia en ook Job, de lijdendende mens, laten het de semitische god onomwonden verklaren. En Lamasjtu b.v. is de "dochter van Anu", en het hoofd der duivels, Utukku Limnu, is een andere nakomeling van Anu, de God-Schepper.

Het was voor de priesters zaak al deze boze te kennen om ze te bestrijden. Het noemen van hun namen was vaak genoeg om de "bezetenen" te genezen.
Namtaru, de geliefde zoon van Enlil, de god, was de duivel van het Noodlot. Zij waren beide geschapen "in de hel", en veroorzaakten wanhoop bij hoog en laag op aarde, en waren "een bitter vergif van de Goden". Zij waren in het bezit van "de Vloek", gepersonifiëerd als Mamit. Door die vloek hadden zij macht over elke mens, die zondigde, b.v. reeds door

geboren

geboren te worden, of door het aanraken van dingen onder tabu, d.w.z. die heilig of verboden waren, ook die een etische zonde hadden bedreven/ jegens de goden en heiligen, of die zich hadden schuldig gemaakt aan een ongehoorzaamheid jegens de godsdienst. De duivels plaagden enkel deze zondaars. Goed geloof, opgang in god, gehoorzaamheid aan de priesters en de geboden hielden de duivels van kwelling terug, hoewel hun door de Schepper ook over dezen macht gegeven was. Als dus iemand van een duivel of boze geest bezeten of in de macht van de duivel geraakt was,- wel, dan was dat afdoend bewijs, dat hij gezondigd had. Al zou geen andere mens van die verborgen zonde weten, God zou hem wel aanwijzen. Vandaar dat men op zijn hoede moest zijn jegens "de van God getekenden". Zijn redding hing dan af van de tussenkomst van de machtige priesterschap, die bekend was als de asjipu, de magiërs. Zo kon de priester zelfs gedijen uit de zonde der gemeentenaren.

Expiatie
========

Duivelbezwering (expiatie) kan bij een demonologie niet ontbreken. Zij doet de dienst van medicijn bij de ziekte. Alle primitieven koesteren de ritualen ter uitdrijving van de boze geesten hunner eigen schepping door de priesterij aan welke zij die macht hebben toebedacht. De onvoldoend ontwikkelde lagen van de aziatische volkeren zijn nog even bereid de boze geesten in hun omgeving te aanvaarden, als de op nog primitiever trap levende vertegenwoordigers van wildheid en barbarij; en als de zich daarboven verheven wonende land- en boerenbevolking van geheel Europa, die de genezing van bezetenen, de uitbanning van om genade smekende boze geesten als God of Godsgezant hen heeft opgespoord. Ja, veel hoger waarde dan b.v. de toverformulieren van zigeuner-kollen hebben in dit opzicht de Evangeliën niet ondanks hun heiligheid, erkend in kringen, die verontwaardigd zich zouden verzetten, als men hen indeelde bij de primitieven, of "de armen van geest", om de evangelische vertroosting hier aan te halen.

Wij gaan terug naar "Babilon".

Elke jonge man aldaar- ja, bij ons immers net zo?- kreeg eerst bij het bereiken van de puberteit een vaste naam. Daarmee kwam hij onder de bescherming van een god, die wel meest in die gegeven mansnaam werd aangewezen. Die beschermende god woonde dan in zijn beschermeling als geest. Eigenlijk woonde

woonde de geest reeds van de geboorte af in zijn pupil, maar deze was daarvan zelf niet bewust. De misterieuze wijze, waarop die inwoning tot stand was gekomen, ontging de omgeving zowel als de pupil. Maar elke ceremoniële of etische zonde, elke zonde dus tegen de Heilige Geest, die nooit vergeven werd, zoals het christendom leert, had tot gevolg dat de beschermer de zondaar verliet. Dadelijk was deze nu een prooi van de duivel, die steeds op de zondige geloerd had, en hem zelfs vaak tot het zondige verleid had. De zondaar was dan "door een duivel bezeten", en dat uitte zich dan meestal in een ziekte, b.v. moeilaatsheid, krankzinnigheid, verval van krachten e.d.

Zijn redding werd nu van de priester verwacht, maar was geen gemakkelijk werkje. De ritualen waren vaak heel ingewikkeld en vereisten bepaalde, dikwijls kostbare offers. Er moest blijken van een oprechte terugkeer tot het Ware Geloof, een afzweren van de duivel, het inachtnemen van een bepaalde levenswandel. Het einige was dikwijls een doop, die de bekering moest bezegelen. Water was voor de doop onontbeerlijk. Zo als water macht gegeven was boven het vuur, zo ook mitisch-simbolisch aan het gesprenkelde doopwater over de hellebrand. Daarom waren het in "Babilon" alleen de priesters, die de watergod dienden en aanbaden, aan wie de macht over de duivelen beschoren was, die zo'n boze geest vermochten te bezweren en uit te drijven. Ook andere geloofs-stelsels buiten "Babilon" hechten ook nu nog wonderlijke verwachtingen van het gebruik van wijwater in de strijd met de Boze. Met het wijwater trof de vervloeking door de exorcist de duivel; dan moest deze als de schuldige aangewezen kunnen worden. De priester ging gewetensvol een lange lijst na van duivelsnamen en van zonden in de hoop, de "naam" te vinden, die in de bezetene was, door berouw en biecht, waarop de vergiffenis eventueel zou kunnen volgen. De priesterlijke incantaties tegen de duivels bestonden ook toen reeds in eindeloze beschrijvingen van de machinaties der boze geesten, magische ritualen en vervloekingen in de naam der goden.

Er waren twee grote groepen van vuurritualen (sjurpu en maglu-series). De zonden zelf waren vooral van etische of ceremoniële aard, of het waren de zonden van de vader of een der rechtstreekse voorouders,- misschien mag hierbij gedacht worden aan de eerste sporen ener erfelijkheidsleer.

Een andere groep van ritualen, de Utukku, hield zich bezig met zaken, rakende de geloofsleer.

geloofsleer.

Een andere priester-afdeling,- wellicht een andere secte, nl. de magiërs,- had macht gekregen over de demonen door de vervloeking in de naam der goden, zo als door de evangelisten ook van de Christus wordt verhaald, en door eveneens eindeloze simbolische magie. (Om een voorbeeld te geven van wat dit inhield, het volgende: een gekleurd koord werd gebonden aan de linker grote teen van de zieke op zijn legerstede. Aan het andere einde van het koord werd een pad of ander onreindier, simbool van de betrokken duivel, gebonden. Dan werd de zieke van het hoofd langzaam omlaag gaande afgewassen met gewijd rein water, waarbij dan de linkervoet het laatst aan de beurt kwam. Dit gebeurde dan onder de incantaties en de vervloeking van de duivel door de exorcist. Verondersteld werd dat de demon, voortdurend wijkende voor het geheiligde water, ten slotte het koord werd opgedreven. Dan werd dit verbroken en verweg heengedragen, opdat de boze geest de weg terug niet zou hervinden; vaak werd het koord dan verbrand als een bedreiging voor de ongure gast).

Het meest karakteristieke bij deze duivelsbezweringen was de toediening van het wijwater in een of andere vorm, in de eerste plaats als water-zelf, maar ook verwerkt in een pap of deeg, waarbij dan bepaalde kruiden en andere ingrediënten werden gevoegd. Vooral zout speelde een belangrijke rol. Het waren lokmiddelen om de duivel te verleiden het lichaam van de bezetene te verlaten. Zout was het simbool der onvruchtbaarheid, en hierop vooral was het kwaad jegens de mens gericht. Het ontnam hem zijn geluk, niet alleen, maar ook was het een teken dat de goden de ouders niet welgezind waren, en dezen dus gemakkelijker voor de duivel te winnen zouden zijn. Vandaar dat menstruaal bloed, immers bewijs dat er geen bevruchting was ingetreden voor onrein, onheilig, tabu werd gehouden. Wij, Indonesiërs, kennen de vrome schuchterheid tegenover al dergelijke zaken bij de Europeaan nog niet; wij kunnen uit de nog bizarre opvattingen bij ons eenvoudig landvolk nog gemakkelijk de sporen terugvinden van een verleden, dat rijk was aan mitologische kleuring en naïeve religiositeit, en daardoor zelfs voor de historische evolutie onzer huidige medische wetenschap zo uiterst belangrijk.

// iv

Het akkadische werkwoord voor de boven omschreven manipulaties is "kuppuru". Nu is hiermee

hiermee cognaat (= verwant) het hebreeuwse woord voor "boeten". Er is dus wel een merkwaardig historisch verband tussen een en ander.

Medica
======

Inderdaad is er nauw verband tussen deze oeroude magische ritualen en het uitgewerkt sisteem van de medicijnen, zelf weer verbonden met incantatie.

De dokters (asu) waren echter geen gewijde ~~xx~~ priesters en behoorden niet tot de twee grote orden van de psalmisten en tovenaars, profeten de en voorspellers. Er was een goed kenbaar streven om metodisch ziekten te bestuderen. Gevonden teksten doen soms merkwaardig diepe kennis omtrent medische eigenschappen van kruiden en mineralen bewonderen. De leerboeken omtrent tegen-giften, vooral bij ~~xxxx~~ beten van slangen en steken van schorpioenen zijn na te gaan tot in de 2le eeuw en die over dezelfde zaken uit de 8e en volgende eeuwen tonen weinig ~~xx~~ vooruitgang. Er waren ook leerboeken voor behandeling van ogen, tanden, het hoofd, de ingewanden, van spieren en zenuwen, en van vergiften en zweren. Incantaties zijn natuurlijk steeds ingevoegd om de werking van de behandeling te stimuleren; soms waren het ook mitische zangen over de oorsprong der ziekten. Als suggestie hebben die zangen ongetwijfeld hun werk gedaan!

Beroemd is geworden de legende van de worm, die tand- en kiespijn veroorzaakte.

Nog wat over het Panteon
========================

Nog een tweetal "babilonische" goden, met hun planetaire simboliseringen, moet ons kort bezig houden: Zu of Sin, de Maangod (dus begrijpen wij nu: een placentaal-incarnatie) en Babar of Utu, de Zonnegod.

De maangod was de belangrijkste. Zijn naam betekende voluit: Heer der Wijsheid. Daaraan herkennen wij hem als de opperste god, denkelijk Ptah, ~~xx~~ der Egiptenaren. Zijn "stad der aanbidding" was alweer Ur(!) en dit lag dan aan de Eufraat. In het "noorden"- de hemel,- zetelde Utu, de inactieve Almachtige Schepper. Dikwijls waren er kleinere kapels om de hoofdtempel heen voor de ~~x~~rouwelijke godsbeginsels, de sakti's van de Veden en het brahmanisme, en ook wel voor diverse andere goden. Bij de tempel te Nippeur (raadpleeg de atlas) gewijd aan de zonnegod, stonden kleinere tempels voor de Moeder Gods (Ninkhursag), voor Sin, voor Ninurta, de oorlogsgod, Enki, de watergod en vele anderen, naast de ruimere tempel van Enlil, de aardgod, en zijn sakti Ninlil. Met hun zevenen vertegenwoordigden

den zij makrokosmisch het Wereld-Ei, mikrokosmisch de baarmoeder. Daarom vormden deze zeven (niet zes, zoals ook wel eens wordt aangegeven) als het ware het raamwerk van het "sumerisch" panteon van ongeveer 4000 goden, halfgoden, lagere godheden, aartsengelen en demonen, en nog lager geplaatste geesten. Nu was er nog een belangrijk element, nl. de zoons, beter: emanaties van de aardgod en de watergod. De hemelgod Anu, die een abstract scheppings-princiep was, kwam nauwelijks te pas. Wel dadelijk en voor de mens van allerhoogste betekenis Anu's emanatie Sin, de Heilige Geest, en diens zuster of moeder Innini, Anu's dochter, die ook Isjtar heette naar het arabische Athar, of Astarte zoals haar hebreeuwse benaming luidde, en die de Moeder Gods, de geestin der baarmoeder was.

Wij herkennen hen nu wel gemakkelijker. De schepping van de mens draait om die beiden. Er waren twee religieuze teoremata van wijde betekenis, gebaseerd op de reeds heel vroeg ontdekte dualiteit Geest en Stof, gesimboliseerd, dan later geallegoriseerd als uitstralingen van de schepper als watergod,- misschien een voorloper, maar waarschijnlijker een nabeelding van Wisjnu (de Geest) uit de vedantische trimurti, als derde figuuren van de aardgod Sjiwa (de Stof) als tweede deel dier drieeenheid. Het andere teorema was een logische voortbeelding van een stoffelijke moeder Ninlil, en de baarmoeder-gustin, de hemelse Ninkhursag. Volgens de oudere magieërs schiep of vormde deze godin uit klei de mens.

Bij de veel latere Mandeërs, die een God-Eén stelden als onwerkzame almacht en een God-Twee als de Schepper, zou Enlil de laatstbedoelde zijn. Nauw nu verbonden met Enlil was Ninurta, de oorlogsgod. Nu is oorlog strijd, boosheid, het grote kwaad bij alle volkeren, de ouden en oudsten, en over de gehele aarde. Er is enige ruimte voor de veronderstelling, dat hij te vereenzelvigen was met Mara, een vedische duivel. En zou dan de oorlogsgod der Grieken, Ares, der Romeinen, Mars, naar deze Mara gedoopt kunnen zijn? Het oud-testamentische "Mara" (in Exodus) betekent: bitter, het of de bittere? Ninurta zelf heette vroeger Ninib.

In verband met hem treffen wij ook Nusku aan, de vuurgod. In de Veden is Niskala de onderwereld, de hel. En dat Nusku en Niskala verwant zijn ligt voor de hand.

Enki,

? Ons indonesisch kent „marah" als boos, woest, boosaardig, kwaad.

Enki, de watergod, de eigenlijke schepper dus, openbaarde zich in een dubbelvorm als Marduk en Nabu. Deze emanaties zijn hoog-belangwekkend. Marduk is de vlam, het Licht, kortom de (heilige) Geest en "in Babilon", d.i. in de baarmoeder is hij, volkomen terecht, de Schepper. Nabu, even juist, staat voor het kind, de op de materie gerichte emanatie. Ziedaar een wortel van de dualiteit, die aan alle religieus denken ten bodem ligt!

Van belang voor ons is de gemalin van de oorlogsgod, Baû. De echtgenote van de romeinse oorlogsgod Mars was Venus. Beide godinnen waren ook wel eens de moeders dier oorlogsgoden; zij waren inderdaad de zelfde godin. Baû heette als echtgenote Zamama, in het "land" Kisj, of ook wel Gula, hetgeen de naam was van de grote aard-godin Makh Ninkhursag, (ook Maq, of Mak' of Ma') als hoedanig zij dan ook de moeder van "de stervende god Tammuz" derhalve "de Grote Moeder der Goden", de "Moeder Gods" is.

Zij, Baû is ook de primitievere Asjnan, de godin van het graan, de tarwe, de gierst, en in het algemeen van de vruchtbaarheid. Dan is zij identiek aan Ceres en heet Nidaba of Nisaba, terwijl zij dan ook uiteraard met de purificatie - immers na elke geboorte komend, - in verband staat.

Voor de expiatie (de ontzondiging) was bovendien een speciale godin daar, een tipische Moeder Gods, Ninkasi, de godin van de Wijn (de druif) de Ware Wijnstok, zoals de christus genoemd wordt).

De oude teologen verdeelden het panteon in twee groepen:

(1) de Idjidji of 600 goden van de bovenwereld (het vedische Sakala)

(2) de Anunnaki of 300 goden van de onderwereld of "het land der doden" (Niskala), evtl. "der sterfelijken".

De belangrijksten van de tweede groep waren Nergal en Eresjkigal, "zoons" van de donder. Wij vinden ze in het evangelie van Markus terug als apostelen, nl. de gebroeders Boanerges en hun mitische betekenis als dualiteit is derhalve duidelijk.

De Semieten en het "Sumerisch" Panteon.

Uit West-Azië kwam de kennis van de oosters-aziatische godsdienst via Egipte en Griekenland naar Europa. Of deze religie niet het oudere semitische geloofsstelsel zelf, en "sumerisch" niet enkel een oudere naamsaanduiding was, - kan het archeologisch onderzoek nog niet vastsfellen.

Dat

Dat werd in de bladzijden hiervoor reeds belicht. Dat "Babilon" slechts een mitische voorstelling dekt, kan de intuitie gerede aanvaarden. Voor haar bestaat ook geen twijfel meer aan het mitische karakter van "de Ariër". Daar nu tegenover deze "Ariër" de menshelft der geboorte-dualiteit, immers als broederpaar samengekoppeld, nog niet nagespeurd kan worden, is het verleidelijk de even raadselachte, even spoorloos verdwenen "Sumeriër" voor die stoffelijk-sterfelijke menshelft te houden.

Elders in deze leesboekjes-serie is op de ironie aandacht gevestigd dat de oud-testamentische Juda der Hebreeuwers in hun "historie" voor de "Ariër" staat. Zou er nu verband zijn te leggen tussen "Sumeria" en het ook oud-testamentische Samaria, dat zo vijandig gestaan zou hebben tegenover de broederstam Juda? Op die vraag is vooralsnog geen antwoord te geven. En welke is wel de kern-betekenis van de oorspronkelijke stamnaam Semiet, afgeleid van Noah's zoon Sem? Ook op deze vraag is nog geen geheel bevredigend antwoord te geven.

Wèl is feit, - en dat is van betekenis, - dat de Semieten de bezetters van Mesopotamië waren na de hipotetische Sumeriërs. Wanneer die gebeurtenis heeft plaatsgehad? - wij kunnen slechts gissen en beter is het dat na te laten. Ook weten wij niet, hoe die inbezitneming heeft plaats gehad. En eindelijk weten wij niet, welke geloofsleer deze Semieten met zich brachten.

In elk geval is de zuid-arabische dus, óók semitische god van de planeet Venus, Athtar, de zelfde als de godin Isjtar, die ook Ninsianna was, en ook Innini. En nu zijn wij weer bij het "sumerische" panteon aangeland.

Waarschijnlijk hebben de Semieten ook Sjammasj vereerd, een semitische naam van Utu of Babar, de zonnegod.

Ongeveer in 2750 v.C. zouden de Semieten de meesters geworden zijn van noordelijk Sumerië en daar hun rijk Akkad gevormd en uitgebouwd hebben. Maar van een oorspronkelijk semitisch karakter van hun godsdienst is tot nog toe geen enkel vaststaand spoor te vinden geweest. Zelfs werden er slechts twee van de voornaamste "sumerische" goden met semitische (of nieuwe semitische?) namen genoemd: Sjammasj of Sjamaz en Nabu. En dan nog werden die namen geschreven met de "sumerische" ideogrammen. Dit is trouwens ook

het

het geval met de gehele zg. historie van het semitische "Babilon", en maar weinig minder met het latere Assirië, dat zonder enige twijfel een bestaan hebbend rijk is geweest. Dit schijnt toch wel een aanwijzing te bevatten, dat wij niet met profane historie maar met heilige zaken te doen hebben. Zo toch is het geval met de godsdienst zelf, de religieuze taal, de tempelliturgieën, de teologie, de namen van diverse ordén der priesterschap. De wording van het semitische rijk Akkadië brengt daarin ook geen wijziging, wat zeker zonderling moet heten.

De oude geschiedenis van dit Akkadië zelf is zo in nevelen gehuld, dat twijfel geboden is of het wel bestaan heeft. Overal ter wereld vinden wij sagen en legenden omtrent paradisische en idillische landstreken, en ook wel juist van het tegendeel, als landen der duisternis, wildernissen en woestijnen, de eersten onder goede vorstendinastieën gedijend, en door mensen-vriendelijke bestuurders geleid, de laatsten in de macht van de boze en van zijn kwaadwillige onderhebbenden. Het Egipte van het oude testament, de uittocht der Hebreeuwers, gered uit de macht der Farao's, de Manu's en Hamurabi's, Ki-satu's en Kidua's van Indonesië zelf, van wettengevers, gravers en kanalen, leraren die het schrift brengen, gidsen en helpers, duivels en belagers, en of we die vinden in China of bij de Azteken, bij de Grieken of de Maori's - al dat is legende, sage, mite, die met historie niets te maken hebben.

Het is waarschijnlijk gans niet anders geweest met de plotselinge stoornis in het "babilonse" panteon en zijn teologische struktuur door de onverklaarbare machtsusurpatie van een "amoritische dinastie" onder een koning Sumuabu, de zg. grondvester van het grote geslacht der zg. "koningen", waaronder Hamurabi en Amizaduga.

Intussen werd de semitische taal van Mesopotamië altijd als "akkadisch" aangegeven. Zelfs de assirische geleerden deden dit t.a.v. hun eigen taal.

Van de periode der eerste "babilonische" dinastie (naar het heet 2169 - 1870) af komt er een nieuw element in de opvatting van het panteon. De tot dusver wat onbelangrijke god van "Babilon", Marduk, "zoon"van Enki, de watergod, krijgt nu een overheersende betekenis in de teologische werken. Hem wordt groeiende macht toegeschreven. Zelfs Ninurta, de "zoon" van Enlil en voorheen geweldig strijder voor de schepping tegen de monsters van de chaos, moest nu heel

vaak

vaak wijken voor Marduk als kampioen der goden en bedwinger van Tiamat(Tamat of Tammat = het Einde, de godenschemering, draak of slang, kortom: de duivel). Deze Tiamat heeft trekken gemeen met de draak, en het "beest" der oud-testamentische "Openbaring" enerzijds, met de duivel zelf anderzijds.
Hij schijnt connectie te hebben met Djibil of Djaibil, de vuurgod. En van Djibil uit is het niet moeilijk de weg te vinden naar Dibil of Daibil en Daibel, via het oud-germaanse Deibel, waaruit Teufel, duivel, devil, euvel en evil ontstaan zijn.

Marduk wordt de bestrijder van de duivel, de schepper in wereld-ei en baarmoeder, emanatie "des Vaders", de "stervende god", de komende christus of gezalfde. Zijn naam wordt gesemitiseerd tot Mordekai en Mordechai; hem zelf vinden wij terug als de god voor loutering en ontzondiging, die de duivelen uitdrijft en optreedt als stedehouder voor Enki, zijn "vader". Nog later wordt hij de hoofdfiguur in de grote geboorte- en wordingsmite, en in het rituaal van dood en opstanding.

Zo naderen wij van etape tot etape het monoteisme, het geloof aan één enkele god met, volgens de mening van enkele onderzoekers, Marduk als henoteistisch (=vreemd-geloofs) element. Juister lijkt het geen henoteisme in te brengen in de logische uitgroei van het monoteïsme. Voor een deel der rechtleerse priesterschap is Marduk niettemin nooit de monoteistische heraut van het moderne geloof geworden.

Spelling van Namen

Het zal wel opgevallen zijn dat de semitische ("sumerische") spellingswijze de woorden heel vaak op een u deed eindigen. Het schijnt dat het bezwaarlijk was enkele medeklinkers zonder klankaanduiding te schrijven; de klank zelf bleef dan stom. Zo zou b.v. utu, asu, anu, nusku, nabu e.a. als ut, as, an, nusk, nab uitgesproken moeten worden. Dit is daarom zo merkwaardig omdat het japans volkomen gelijke spellingsvormen heeft, b.v. maru schrijft, doch mar (=zee) uitspreekt. Het latijn heeft mare; enkele slavische talen schijnen eindklank-dodende schrifttekens te hebben of gehad te hebben. Het javaans heeft de patèn nog.

Eenheid, eenheid - ook het bovenstaande schijnt daarop te wijzen! Merkwaardig, waar toch de grote verspreiding van de mensen over de aarde zich vermoedelijk vóór de beelding van het schrift heeft ingezet.

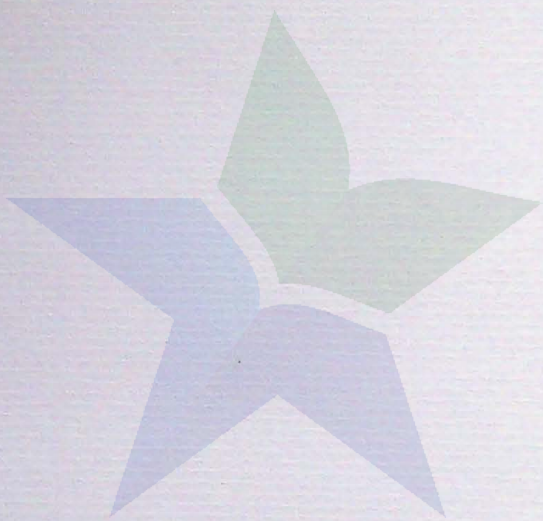

JOKO PRAMONO
TGL : 1-10-15
PARAF : .....

BC

PERPUS
DOU